7769

శ్రీరస్తు.

సటీకాంధ్ర నామసంగ్రహము - దేవవర్గు.

అవతారిక.

ఆంధ్రనామసంగ్రహమనెడునీగ్రంథమును చేయనుద్య
మించిన కవిలక్ష్మణమంత్రియనెడు నీగ్రంథకర్త దానిఁ జేయఁ
బూనినయీగ్రంథము నిర్విఘ్నముగా సమాప్తినొందుటకొ
అంకితనయిష్టదేవతలగు విశ్వేశ్వర గణేశ్వరులను దనమ
నంబున లెస్సగా బ్రార్థించియిట్లు గ్రంథాదియందు జేయవల
సిన యుక్తమాచారము దన శిష్య వర్గమునకు దెలుపుటకై
గ్రంథరూపముగా శ్రీపతియనెడు మొదటిపద్యముచే నాదే
వతలను బ్రార్థనసేయుచున్నాడు - రెండవపద్యముచేత నేత
ద్గ్రంథనాయకుండైన కాశీవిశ్వనాథుని స్తుతిచేయుచున్నాడు
మూడవ పద్యముచేత గ్రంథనాయకాంకిత ప్రతిజ్ఞా గృహ
నామసహితజనక నామస్వనామ గ్రంథనామాను వర్ణనల
నుచేయుచున్నాడు ఈమూడు పద్యములు నేకాన్వయము
కలవిగాన కళికమని చెప్పబడుచున్నది - ఇట్లు అయివారు

పద్యములను కుళకముగాజెప్పెదు వాడుకకావ్యములయం
దుమెండుగాగలదు॥

క॥ శ్రీపతివంద్యువిశాలా। క్షీపతినిభజించియిష్టసిద్ధుల
వరుసన్। బ్రాపింపగగణనాథుని। శ్రీపాదంబులకు నెఱఁగి
చెందినవేడ్కన్॥౧॥సతభక్తలోకరక్షా। రతికింజంచత్కృ
పాతరంగితమతికిన్। శతమఖముఖసురనుతి సంగతికిన్మహి
మోన్నతికిని గాశీపతికిన్॥౨॥అంకితమొనర్తు దెనుగుపేళ్లరసి
కూర్చి। గరిమతోనాంధ్రనామసంగ్రహ మనంగ। నమరు
కృతిపైడిపాటివేంకామమంత్రి। సుతుడ గవిలక్ష్మణాఖ్యుడ
సుజనహితుడ॥

ప్రతిపదార్థ టీక॥ఇష్టసిద్ధులన్-ఇష్ట-కోరబడిన-సిద్ధు
లన్- పనులుచక్కబడడములను-వరుసన్-క్రమముగా-ప్రా
పింపగన్ - పొందింపజేయునట్లు. శ్రీపతివంద్యున్-శ్రీ-సంప
దధిష్ఠానదేవతయగులక్ష్మీదేవికి - పతి - నాయకుఁడగు శ్రీమ
న్నారాయణునికి - వంద్యున్- ఆరాధింపదగ్గవాఁడైన-విశా
లాక్షీపతిని - విశాలాక్షి యనెడుపేరిట ప్రసిద్ధనొందియుండె
పార్వతీదేవికి- పతినిన్- పెనిమిటియగువిశ్వేశ్వరుని- భజిం
చి- సేవించి- గణనాథునిశ్రీపాదంబులకున్-గణ- ప్రమదాధి

సటీకాంధ్ర నామసంగ్రహము - దేవవర్గ-

గణములకు- నాధుని-ప్రభువగువిఘ్నేశ్వరునియొక్క- శ్రీపా
దంబుజములన్- శుభకరములగునడుగులకు-ఎఱిగి- వందనము
చేసి-చెందిన- పొందిన-వేడ్కన్- ఆనందముతో-పైడిపాటి
యేకామ్రమంత్రిసుతుడన్ - పైడిపాటియేకామ్రమంత్రికి
పుత్రుడనైన(ఇచ్చట పైడి పాటియనుశబ్దముగృహనామము
సి తెలియవలెను (సుజనహితుడన్-సుజన- సత్పురుషులకు-హి
తుడన్- ఇష్టుడైనవాడనునైన -కపిలక్ష్మణాఖ్యుడన్-కపిలక్ష్మ
ణ-కపిలక్ష్మణుడనెడి- ఆఖ్యుడన్- నామధేయముగల-నేను-
తెలుగుపేళ్లు- ఆంధ్రభాషాశబ్దములను- అనిసి-నిఖిలాంధ్ర
గ్రంధములయందువిమర్శించి- కూర్చి- ఆయాపర్యాయనా
మములతో జేర్చి-ఆంధ్రనామసంగ్రహము- ఆంధ్రభాష-తె
నుగుమాటలయొక్క-సంగ్రహము- సంక్షేపించి చెప్పెదము-
అనంగ-వ్యవహరించుటచేత- గరిమతోన్- గౌరవముతో-ఆ
మరు-తగియుండెడి-కృతిన్- గ్రంథమును-నతభక్తలోకరక్షా
రతికిన్ -నతి -నమస్కరించెడు-భక్త-భక్తినిపొందిన-లోక-జను
లయొక్క- రక్షా- కాపాడుటయందు- రతికిన్- ఆసక్తిగల
వాడైన- చంచత్కృపాతరంగితమతికిన్- చంచత్- కదలు
చుండెడు - కృపాతరంగిత - దయారసతరంగములతో

నిచెలికాఁడుబూచులఱేఁకిమీఁదుపునుకదాల్పు । విసపుమేతరి
జన్నంపువేఁటకాఁడు । బుడుతనెలదాల్పు వెలియాలబోతు
రౌతు। తోలుఁదాలుపుముమ్మొనవాలుఁదాల్పు । నాగభవ
దాఖ్యలొప్పనంధకవిపత్తు॥ టీక॥ ముక్కంటి- మూఁడుకన్ను
లుగలవాఁడు- అరవదిమోములవేలుపు- అయిదుముఖము
లుగలదేవుడు - మినసిగదయ్యంబు- ఆకాశముశిగగాఁగలిగి
నదేవుడు-మిత్తిగొంగ - మృత్యువును సంహరించినవాడు-గ
ట్టువిల్తుడు- మేరుపర్వతమువిల్లుగాఁగలవాఁడు- కఱకంఠుఁడు-
నల్లనికంఠముగలవాడు-మిక్కిలికంటిదేవర- ఎక్కువకన్నుగ
లదేవుడు - బేసికంటివేల్పు-సరిగానికన్నులుగలదేవుడు-వలి
మలల్లుఁడు- హిమవంతునకుఅల్లుఁడు- మిన్నువాకఁదాల్పు-
పర్వతముపట్టణముగాఁగలిగిన భిక్షుకస్వరూపధారి - గు
జ్జువేల్పుతండ్రి - విఘ్నేశ్వరునకుతండ్రి- వలరాజుసూఁడు
మన్మథునకువగవాడు- జక్కులఱేనిచెలికాడు- కుబేరున
కుస్నేహితుఁడు- బూచులఱేఁడు- పిశాచములకురాజు-
పునకఁదాల్పు- బ్రహ్మకపాలమునుధరించినఁవాడు- విసపు
మేతరి- విషమునుభక్షించినవాఁడు- జన్నంపువేటకాఁడు-
దక్షయజ్ఞధ్వంసకుఁడు- బుడుతనెలదాల్పు-బాలచంద్రునిధ

రించినవాఁడు- వెలియాలబోఁతురౌతు- ధవళవృషభమునె
క్కువాఁడు-తోలుదాలుపుచర్మమునుధరించినవాఁడు-ము
మ్మొనవాలుదాల్పు - త్రిశూలమునుధరించినవాఁడు - నాఁ
గక్ - అనగా-ఈ౨౨నామములకు అంధకాసురునకుశ
త్రువైనయోశివా - భవదాఖ్యలొప్పక్ - సీసపద్యముగానుండవ
గును ॥ సీ ॥ సోఁకుమూఁకలగొంగచుట్టుకైదువజోదుపచ్చ
విల్తునితండ్రిలచ్చిమగఁడు। పులుగుతత్తడిరౌతువలమురిదా
లుపువెన్నుఁడుకరివేల్పువెన్నదొంగ। నునుగాడ్పుదిండిపా
నుపునఁ బండెడునమేటిబమ్మదేవరతండ్రితమ్మికంటి। పదివే
సములసామి పసిఁడిపుట్టముఁదాల్పు గట్టినెచ్చెలి తెలిగట్టు
దారి యాలగాపరివ్రేఁతలమేలువాఁడు। పాలకడలల్లుఁడు
నుఒక్కడాలుఱేఁడు। తేయుబవలును జేయుకఱదోయి
వాఁడు। మామమామనహరియొప్పశ్రీశ హేశా॥

టీక॥సోఁకమూఁకలగొంగ-రాక్షససమూహములనుకొ
ట్టినవాఁడు। చుట్టుకైదువజోదు-చక్రమునుధరించినయోధు
డు-పచ్చవిల్తునితండ్రి- మన్మథునకుతండ్రి- లచ్చిమగఁడు-ల
క్ష్మీదేవికిపెనిమిటి-పులుగుతత్తడిరౌతు- గరుడవాహనమునె
క్కువాఁడు-వలమురిదాలుపు-శంఖమునుధరించినవాఁడు-

వెన్నుడు - సర్వప్రపంచమందు వ్యాపించియున్నవాఁడు-కరి వేల్పు-నల్లని దేవుఁడు- వెన్నదొంగ- వెన్నదొంగలించినవాఁడు-నునుగావు వింటి పానుపునఁబండెడు మేటి॥ పా॥నును గాలిమేత పానుపునబండెడు దొర- మృదువాయువు నుభక్షించే శేషుడను పాన్పునందు శయనించినదిట్ట- బమ్మదేవర సెంద్రి బ్రహ్మదేవునకు సెంద్రి తమ్మికంటి- పద్మముల వంటి నేత్రములు గలవాడు- పదివేసముల సామి - దశావతారస్వరూపములను ధరించిన దేవుఁడు- పసిఁడిపుట్టము దాల్పు-కనకాఁబరధారి-గతి నెచ్చెలి- అర్జునునకు స్నేహితుఁడు- తెరిగట్టుదారి-మందరపర్వతమును ధరించినవాఁడు-అలగాపరి- గోవుల గాఁచినవాఁడు-వ్రేతల మేలువాడు-। గోపస్త్రీలకు నిష్టుఁడు- పాలకడలల్లుఁడు- క్షీరసముద్రమునకు అల్లుఁడు - పక్కిడాలు ఱేడు-గరుడధ్వజముగల రాజు - రేయుబవలును జేయుకన్నదోయివాడు - రాత్రిపగళ్లనుఁ జేసె చంద్రసూర్యులకు నేత్రద్వయముగాఁగలవాఁడు- మామమామ-।మామైన సముద్రునకు మామ- అనఁగా పెళ్లిగలవాఁడై - హరియొప్పగ-నిట్లొప్పును - మామకు మామ యెట్లన్నారు - సముద్రుఁడైన కూఁతురై నలక్ష్మీదేవిని విష్ణునకు భార్యగా నిచ్చుటగాన విష్ణు

పుడిడుసముద్రుఁడు మామాయెను - విష్ణువుతనకూతురైన
గంగను - సముద్రునకు భార్యగానిచ్చెనుకానసముద్రుఁడువి
ష్ణునకుమామయయ్యెను ॥ సీ ॥ పక్కిడాల్వేల్పుపొక్కిలిపసి
బిడ్డఁడంచ తేజీనెక్కియాడ రౌతు । మనెడుప్రొద్దులనోగళ్ల
సుద్రాయు దేవరచదువుల వేలుపు జన్నిగట్టు । తెలిదమ్మిగద్ది
యఁగొలువుండు రాయఁడునిక్కపు జగమేలు నేర్పుకాఁ
డు । కమ్మపుబంగారుబొక్కసమఁజేసిన మేటిబోరోగిరము
లిండిపోతుతండ్రి । నలువతమ్మిచూలినలువమొగంబులవేల్పు ।
వేల్పు పెద్దపలుకు వెలఁదిమగఁడు । తాతబన్ను వనవిధాత
నామములొప్పు । నఘవినాశయాశ్రితభగ్నకేశ ॥ టీక ॥ పక్కి
డాల్వేల్పుపొక్కిలిపసిబిడ్డఁడు - విష్ణువుయొక్క నాభియం
దుపుట్టినపసిబాఁలుడు- అంచతేజీనెక్కియాడురౌతు- హం
సవాహనమునెక్కితిరిగెడువాఁడు - మనెడుప్రొద్దులనోస
ళ్లసుద్రాయదేవర- జీవించెడుకాలమునునొసళ్లసుద్రాయు
దేవుఁడు చదువులవేలుపు - విద్యలకుదేవుఁడు - జన్నిగట్టు-
యజ్ఞోపవీతము ధరించిన వాఁడు ॥ తెలిదమ్మిగద్దియఁగొ
లువుండు రాయఁడు - శ్వేతపద్మాసనమందుగూర్చుండియొ
లెడురాజు- నిక్కపుజగమేలునేర్పుకాఁడు - సత్యలోకము

నేలెడునేర్పుగలవాఁడు - కడుపుబంగారుబొక్క-సముఁజేఁ
సినమేటి - గర్భమునుబంగారపుకొట్టుగాఁజేసుకొన్నదిట్ట
రి-పోరోగిరముతిండిపోఁతుతండ్రి - కలహమేయున్నముగాఁ
గలనారదునకుండ్రి - నలువ - నాలుగునోళ్లుగలవాఁడు-త
మ్మిచూలి-పద్మమందుపుట్టినవాఁడు - నలుమొగంబులవేల్పు
నాలుగుముఖములుగలదేవుడు - వేల్పుపెద్ద- దేవతలలోపె
ద్ద-పలుకువెలఁదిమగఁడు - సరస్వతికిపెనిమిటి- తాత-బ్రహ్మ-
అనసీగులున్నవిధాతనామములొప్పు - బ్రహ్మపేళ్లుగానుం
డదగును॥

తే॥ గట్టురాయనిపట్టిముక్కంటివెలది। యేనుగుంగొం
గత త్రాడినెక్కుదంట। సామిసామేనుజేకొన్నచానజగము త
ల్లియనగారిపెళ్లొప్పుధరనుమేశ॥ టీ॥ గట్టురాయనిపట్టి-హి
మవంతునకుఁగూతుఁరు-ముక్కంటివెలది-ఈశ్వరునికిభార్య-
ఏనుఁగులగొంగతత్రాడెక్కుదంటు - సింహవాహనమునధి
ష్ఠించేటిది-సామిసామేనుజేకొన్నచాన - పెనిమిటియొక్క
అర్ధాంగమునంగీకరించినచిన్నది- జగముతల్లి - లోకమాత-
అనినీగన్న-ఉమేశ- యీశ్వరుడా- ధరణి- భూమియందు
పార్వతికిపేళ్లుగానొప్పును॥

తే॥గీ॥ లచ్చికలుములజవరాలుపచ్చవిల్తుతల్లి కటివేల్పు నిల్లాలుదల్లితల్లి। కడలికూతురుసిరిలిబ్బి వడతిదమ్మి। యింటిగఱితనశ్రీయొప్పుమ్యాగధరాంక॥ టీక ॥ లచ్చి- లక్ష్మి కలుములజవరాలు- భాగ్యప్రదమైనవనిత - పచ్చవిల్తునితల్లి - మన్మధునికితల్లి - కటివేల్పునిల్లాలు- విష్ణువునకుభార్య- తల్లి తల్లి -తల్లియైనగంగకుతల్లి ॥ పా॥ తాతతల్లి - బ్రహ్మకు తల్లి -కడలికూతురు- సముద్రునికూఁతురు - సిరిలిబ్బి వడతి- ధనని క్షేపముల యందుండేదేవత - తమ్మియింటిగఱిత- పద్మములయందుండుదేవత- అనఁగా - లక్ష్మిదేవిపేళ్లుగానొప్పును- తల్లితల్లి యట్లనిన- విష్ణునికూఁతురైన గంగ సముద్రునకు భార్యగాను నలక్ష్మిదేవికితల్లి ఆయెను- సముద్రునికూతురైనలక్ష్మి విష్ణునకుభార్యయైనందున గంగకుతల్లి ఆయెను॥   ౧౦

క ॥ తలవాకిటమెలంగెడు పొలఁతుకపలుకులవెలందిపొత్తముము త్తో। నలువపడఁతి కలుములపైఁ। ధలికోడలసంగబఱగుధరవాణిశివా॥ టీక॥ తలవాకిటనుమెలంగెడు-పొలఁతుక - తలకువాకిలియైనచోటసంచరించేచిన్నది - పలుకులవెలంది - విద్యలుగలచిన్నది- పొత్తముముత్తో-పుస్తకమునందుండెడుముత్తయిదువ - నలువపడఁతి- బ్రహ్మకుభార్య-

ట్కృత్తికలకొమారుడు - గాడుపుసంగడికానికొడుకు-వా
యుసఖుడైనయగ్నికొమారుడు - పుంజుదాలుపు-కుక్కుటము
మునుధ్వజమందు ధరించినవాడు - వేలుపుల ఱేనిదళవాయి
ఇంద్రునియొక్క సేనానాయకుఁడు - జంటమువ్వాముల
దంటవేల్పు - ఆఱుమొగములుగలదిట్టరియైనదేవుఁడు- కొం
చగుబ్బలి ప్రక్కలించినబలుదిట్ట . క్రౌంచాద్రిని భేదించిన
యధికబలశాలి- రెండారుచేతులదండిమగఁడు- పండ్రెండు
చేతులుగలదిట్టరియైనపురుషుఁడు - వేలుపులమూక పేరిటి
వెలఁదిమగఁడు దేవసేనయనెడు పేరుగలచిన్నదానికి పెని
మిటి-వేల్పుగమికాడు - దేవతలకుమొనగాడు- కొమరుసా
మి. అనఁగ రన్న - కుమారస్వామిపేళ్లుగానొప్పును.

సీ ॥ అలరువిల్తుండుకన్నులవిల్తుడునుకమ్మ విలుకాడు
చక్కెరవింటివాఁడు। చెఱుకువిల్కాఁడు కెంజిగురుటలవిల్తుడు
వెడవిల్తుడును పచ్చవిల్తుఁడెంచు । విల్లుదాలుపుతుంటవిలుకా
డు తియ్యవిల్కాడు జమిలిముక్కాలినారి । విలుకాఁడు చౌ
వంచములుకులుగలదంట రాచిల్కనెక్కుడు రాయరౌతు।
మీనుమొగలిసిడెంబులమేటిచంద । మామ యల్లుఁడువలరా
జుమరుఁడులద్రి । కొడుకుకండుఁడు నానొప్ప. సుగంధము

ధన్వీ। విగతభవపాశకాశీనివేశయీశ॥ టీక॥ అలరువిల్తుం డు- పుష్పముధనుస్సునంయగలవాఁడు - కన్నులవిల్తుడును- పర్వతములుగలధనుస్సుగలవాఁడు - కమ్మవిలుకాఁడు- మధురమయిన ధనుస్సుగలవాఁడు- చక్కెరవింటివాఁడు-శర్కరధనుస్సు గాఁగలవాఁడు- చెఱకువిల్కాఁడు- ఇక్షు ధనువుగాఁగలవాఁడు - కెంజిగురుల విల్తుఁడు - ఎఱ్ఱనిచిగుళ్లుధనుస్సనందుఁగలఁవాఁడు- వెడవిల్తుఁడు- చులకనివిల్లుగలవాఁడు- పచ్చవిల్తుడు- పచ్చనివిల్లుగలవాఁడు . ఇంచువిల్లుఁదాలుపు- ఇక్షుధనుస్సునుధరించినవాఁడు - తుంటవిలుకాఁడు - చెఱకుతుంటవిల్లుగలవాఁడు - తియ్యవిల్కాఁడు- మధురమైన విల్లుగలవాఁడు - జమిలి ముకాలి నారివిలుకాఁడు - పట్టుదములేనారి గాఁగాల దనువుగలవాఁడు-చౌవంచ ములుకులుగల దంటు - పంచబాణములు గలదిట్టరి రాచిల్కనెక్కెడు రాయరౌతు - రాచచిలుక నెక్కెడు రాజైనరౌతు- మీనుమొసలిసిడెంబులమేటి - మత్స్యమును మకరమును ధ్వజముగాఁ గలదిట్టరి - చందమామయల్లుఁడు- చంద్రునకల్లుడు - వలరాజు - కామములకురాజు-మారుఁడు లచ్చికొడుకు - లక్ష్మికి కుమారుడు - కందుఁడు-

అనుసీగ౯న్ని - మన్మథునిపేళ్లు॥

సీ॥ చలువలఱేఁడు వెన్నెలఱేఁడు రేఱేఁడు జాబిల్లి రే
వెల్గుచందమామ। తమ్మిలపగవాఁడు కమ్మవిల్తునిమామక
లువలఱేఁడు పాల్కడలిపట్టి। జక్కవకవవిప్పముక్కం
టితలపూవుచుక్కలదొరప్రొద్దుజోడుకోడె। తపసికన్నావ
చిత్తరిజింకదాలువు కలివేల్పు డాకన్నుకడలివెన్న। వంట
వయిరులమొకిమీఁడుజంటదంట - చౌకములపాళ్లతెలిముద్ద
చలివెలుంగు। వేలుపులబువ్వచీకటివేరువిత్తు। నెలయనఁ
గజంద్రుపేళ్లొప్పునీలకంఠ॥

టీక। చలువలఱేఁడు- సీతములకురాజు-వెన్నెలఱేఁడు
వెన్నెలకురాజుఁ- రేరేఁడు- రాత్రికధిపతి- జాబిల్లి-వొప్పు
చున్నబింబము గలవాఁడు - రేవెల్గు - రాత్రిఁబ్రకాశించు
వాఁడు- చందమామ - తమ్ములపగవాఁడు- పద్మములకువి
రోధి- కమ్మవిల్తునిమామ- మన్మథునకుమామ- కలువలు రే
డు-కలువలకురాజు - పాల్కడలిపట్టి - క్షీరసముద్రునికు
మారుఁడు - జక్కవకవవిప్ప- చక్రవాక పక్షులయొక్క
జతనువిప్పువాఁడు- ముక్కంటితలపువ్వు - ఈశ్వరుశిరము
నందుండెడుపువ్వము- చుక్కలదొర - నక్షత్రములకు రా

జు. ప్రొద్దుజోదుకోడె - సూర్యునకు సమానమైనవాఁడు. తపసికన్నవ - అత్రిముని నేత్రమునందుబుట్టిన చిన్నవాఁడు. బిత్తరిజింకఁదాలుపు - సొగసైనలేఁడినిధరించినవాఁడు-కటివేల్పుడాకన్ను - విష్ణువునకువామనేత్రము - కడలివెన్న - సముద్రమందుఁ బుట్టినవెన్న - పంటపైరులయొకమీఁదు-ఫలపాకాంతమైనసస్యములకురాజు - జంటదంటుచౌకముల పాళ్లతెలిపెద్ద - పదియాఱుకళలుగలతెల్లనిబింబము- చలివెలుంగు - చల్లనిప్రకాశము గవాఁడు - వేలుపులబువ్వ-దేవతలకన్నము-చీఁకటివేరువిత్తు- చీకటినిహరించువాఁడు. నెల-అనంగనీఱిరన్ను చంద్రునిపేళ్లు॥

సీ॥ వెన్నునివలకన్ను వేఁడివేలుపుప్రొద్దు తొవలరా యిడికాఁడుపవలుసేయు । వేలువుపచ్చగుఱ్ఱాలకజీరుండు వేఁడివెలుంగు రేవెల్గుజోదు । జంటారుమేనుల సామిచీఁకటిగొంగ యెఱ్ఱనివేలుపు నివముసూడు - చదలుమానికము ప్రాజదువ్రుల పెట్టియ యేడుగుఱ్ఱముల తేరెక్కుజోదు। ముప్వేలువుల యిక్కుమొక్కుల దేవర గాముల రేఁడుజక్కువలతోఁడు । వేయుచేతులతోఁను వెలుఁగులయొకిమీదు పైవులసాకిరిచాయమగఁడు । మింటితెరువరిసమ్మివాలంటి

మగఁడు । ఘోరనిర్ఘృణమైన గాండ్రుపోవుదారి । జగముచూ
ట్టంబుజమునయ్య జగముకన్ను । నాఁగ సూర్యుని పేళ్లొప్పు
నాగభూష॥ టీక॥ వెన్నునివలకన్ను - విష్ణువున దక్షిణనే
త్రము- వేడివేలుపు- వెచ్చనిదేవుఁడు ప్రొద్దు తొఁకల రా
యిడికాఁడు - కలువలకుపిరోధి - పవలుసేయు వేలుపు-
దినమునుజేయుదేవుఁడు - పచ్చగుఱ్ఱాలవజీరుండు- పచ్చని
గుఱ్ఱములనెక్కెడువాఁడు- వేఁడివెలుంగు- వెచ్చనివెలుఁగు
గలవాఁడు- రేవెల్గు జోఁడు-॥చంద్రునకుజత-॥జంటారుమేను
లసామి- పండ్రెండుశరీరములుగలదేవుఁడు - చీకటిగొం
గ- తపస్సుహరించువాఁడు - ఎఱ్ఱనివేలుపు-రక్తవర్ణముగ
లదేవుఁడు - ఇవముసూడు - హిమమునుహరించువాఁడు-
చదలుమానికము - ఆకాశమునకు రత్నము - ప్రాజదువు
లఁబెట్టిరు॥- వేదములకుపెట్టె - ఏడుగుఱ్ఱములతేరెక్కజో
దు- ఏడుగుఱ్ఱాలుగట్టిన రథమునెక్కెయోధుఁడు - ము
వ్వేలుపులయిక్క - త్రిమూర్తులకు స్థానము ప్రొక్కుల
దేవర - నమస్కారములకుఁ బ్రియుఁడైనదేవుఁ - గాము
లరేఁడు - గ్రహములకు రాజు - జక్కవలరేఁడు - చక్ర
వాకపక్షులకురాజు - వేయుచేతులరేఁడు - సహస్రకరము

ఘగలరాజు - వెలుఁగుల ఱేకివాఁడు - తేజస్సులకధిపతి.
చైవులసాకరి- కర్మములకుసాక్షి- చాయమగఁడు-ఛాయా
దేవికిమగడు- మింటితెరువరి - నభోమార్గముగలవాఁడు-
తమ్మివాలంటిమగఁడు - పద్మినియనెడుచిన్నదానికి జెనిమి
టిపారసీగ్గెడుమొనగాండ్రు పోవుదారియుద్ధమందుఁ జచ్చి
వీరులువెళ్లెడుమార్గము- జగముచుట్టంబు- లోకబాంధవుడు
జమునయ్య- యమునకుఁదండ్రి- జగముకన్ను-జగత్తునకునే
త్రము-నాఁగఁ౯ - అననీ౧౨స్నిటినాగభూష - సూర్యునిపే
ళ్లగానొప్పును॥

సీ। చట్టువద్దెగగట్లగొట్టెడుజెట్టి నూఱంచుల వాలుచే
మించుజోదు। దుగబొట్ల పిరుదమైదు కనుంగవల వేల్పుపా
రుతవసియింటిపంచకోడి । యొడలిచూపొడముఁడెక్కుడు
ముగల్లలప్రోడనిక్క-వీఱెజక్కనెక్కు-రౌతు । తెల్లమేను
గునెక్కు-తిరిగెడుదొరతూర్పుమాగాణమేలెడు మణియగాఁ
డు । జమిలిచౌపంచపదులుజన్నములుచేసి। నట్టివేలుపుపో
తూసిపెట్టుజెట్టు। బొట్టితమ్మడుఁగల్గినయట్టివేల్పు - నాగనీం
ద్రనిపేళ్లొప్పు నాగభూష॥ టీక। చట్టువద్దెగగట్ట గొట్టెడు
జెట్టి - పర్వతములయొక్క రెక్కలను డెగగొట్టిన దిట్టరి.

నూఱంచులవాలుచే మించుజోదు - నూఱు మొనలుగల వ
జ్రాయుధముచేతమించినయోధుడు - దుగబోట్ల పిరుదయై
దుకనుంగవలవేల్పు - వేయునేత్రములుగలదేవుడు- పాతు
తపసియింటిపంచకోడి - బ్రహ్మర్షియైన గౌతముని యిం
టిపంచనున్నకోడి - ఒడలిచూపొడయఁడు - శరీరము చేత
చూచేరాజు - ఎక్కుడు మొగుల్గలప్రోడ - మేఘములను
వాహనములుగా నెక్కెడిదిట్టరి - నిక్కువీనులజక్కి నెక్కు
రౌతు - ఉచ్చైశ్శ్రవమనేగుఱ్ఱమునెక్కురాజు - తెల్లయేను
గునెక్కితిరుగుదొర - ఐరావతమను తెల్లయేనుఁగు నె
క్కితిరిగే రాజు - తూర్పుమూగాణమేలెడు మఱియగాఁడు-
తూర్పురాజ్యమునేలే యుద్యోగముగలవాఁడు - జమిలిచా
వంచపదులుజన్నములుచేసి నట్టివేలుపు - నూరుయజ్ఞము
లు చేసిన దేవుడు - సోమాసి పెట్టుజట్టు - సోమయాజికి
కల్పకము వంటివాడు - పొట్టితమ్ముడు గల్గిన యట్టివేల్పు.
ఉపేంద్రుఁడుతమ్ముడుగాఁగల దేవుడు - అనసీ ౧౨ న్నా-
దేవేంద్రు - పేళ్లు॥

ఆ. గీ॥ నీరుపావగాలినెచ్చెలి గన్నింటి । తిండికాడు

కప్పుతెరవుజాడ - యంటరానివేల్పు జంటమోములసామి | యగ్గియనఁగనొప్పు ననలుఁడీశ॥ టీక ॥ నీరుపాప - ఉదకము నందుబుట్టినవాఁడు - గాలినెచ్చెలి - వాయువునకుమిత్రుఁడు - అన్నింటితిండికాఁడు - సర్వమునుభక్షించేవాఁడు - కప్పుతెరవుజాడ నల్లని మార్గముగలవాఁడు - అంటరానివేల్పు - ముట్టశక్యముగానిదేవుఁడు - జంటమోముల సామి - రెండుముఖములుగలదేవుఁడు - అగ్గి - అనియిన్ని ఓయీశా అగ్ని పేళ్లుగా నొప్పును॥

తే॥ గీ॥ జమునసైదోడు పెతరులసామి జముఁడు | ప్రొద్దుకొడుకుఁడు గుదెదాల్పు పోతుజక్కి | నెక్కియాడెడు బలురౌతు దక్కిణంపు | సామియనఁగఁ గుండొప్పు శ్రీమహేశ॥ టీక॥ జమునసయిదోడు యమునానదిసహోదరుఁడు - పెతరులసామి - పితృదేవతలకు రాజు - ప్రొద్దుకొడుకు - సూర్యునికొమారుఁడు - గుదెదాల్పు - గదనుధరించినవాఁడు - పోతుజక్కియాడెడుబలురౌతు - మహిషవాహనము నెక్కి సంచరించుబలముగలరౌతు - దక్కిణంపుసామి - దక్షిణపు దిక్కునకురాజు - అనసీరిన్ని - యముని పేళ్లుగా నొప్పును॥

ఆ॥ గీ॥ మూలరేఁడు సోఁకుమూఁకలరేఁడు రే॥ దిమ్మరి

దుపొలసుతిండికాఁడు । రక్కసుండు నల్లద్రావువాఁడనఁగ
ను। నిరృతి పేళ్లు సెల్లునీలకంఠ ॥ టీక ॥ మూల రేఁడుకోణమం
దుండెడు రాజు- సోఁకుమూఁకల రేఁడు- రాక్షసులకధిపతి-
రేద్రిమ్మరీఁడు- రాత్రిసంచరించువాఁడు . పొలసుతిండికాఁడు-
మాంసముభక్షించువాఁడు - రక్కసుండు నల్లద్రావువాఁ
డు- రక్తమును పానముసేయువాఁడు - అనఁగనీఁదన్ను - ని
రృతి పేళ్లుగాఁజెల్లును॥

ఆ॥గీ॥ మేటినీరుచూలిమెయిదాలుపులసామి। వల్లెత్రాఁటి
దాల్పునీళ్లరాయఁ । డేటిబోఁటిమగలరేకిమీఁదు పడమ
టిదొర నంగనొప్పువరుణుఁడీశ ॥ టీక ॥ మేటినీరుచూలి
మెయిదాలుపుల సామి - సముద్రమందుఁ బుట్టిన దేహము
గలజంతువులకు రాజు- వల్లెత్రాఁడుదాల్పు - పాశముధ
రించినవాఁడు .- నీళ్లరాయఁడు . ఉదకములకధిపతి-ఏటి
బోఁటిమగల రేకి మీఁదు- నదులకధిపతులైన సముద్రము
లకు రాజు - పడమటిదొర - పశ్చిమదిక్కునకు రాజు-అనంగ
నీశన్నువరుణుని పేళ్లుగానొప్పును॥

సీ॥ వడిగెబింక తత్తడిసెక్కసెరరాఁతుమేటిపాముల మేత
నీటితాత। మొదలితాల్పులపిండుకుసురైనబలియుండుపోరు

దయ్యాను మింటిచూలి గాలి । కరువలి తెమ్మెర గాడ్పు వయ్యె
దయొంటిఁబ్రమాకల పెనుమవ్వు మబ్బునివ్వు । సురటివీవులఁ
బుట్టు సుడిగొట్టు చలినట్టు బక్కవాండ్రల పెనుబాదయాఁద।
యబ్బురవుఁదియ్య పిలుకాని నిబ్బరంపు । దెబ్బపోరుల నల
యిఁక బ్రబ్బుబోంట్ల । గబ్బిగుబ్బల చెమటల యుబ్బడంచు।
గబ్బివాఁజను మూరుతాఖ్యలు వృషాంక ॥ టీక ॥ వడిగలజింక
తత్తడినెక్కెడువాడు - వేగముగల లేడిని వాహనముగా నె
క్కెనధికుడైనవాడు - మేటిపాములమేత - గొప్పసర్పముల
కాహారము - నీటితాత - ఉదకములకుఁ బితామహుఁడు -
ఒకలితాల్పుల పెంపునకు నైనబలియుండు - దేహసమూ
హమునకుఁ బ్రాణమై సబలవంతుఁడు - సోకుదయ్యము - కను
పడకుండ స్పృశించునట్టిదైవము - మింటిచూలి - ఆకాశ
మందుఁబుట్టినవాఁడు - గాలి - కరువలి - తెమ్మెర గాడ్పు వ
య్యర . ఒంటిబ్రమాకల పెనుమవ్వు - ఒంటిగానున్నవృ
క్షములకు మిక్కిలి హానిఁ జేయువాఁడు - మబ్బునివ్వు - మేఘము
లను విప్పువాడు - సురటివీవులబుట్టు [illegible] వ
లనఁబుట్టువాఁడు - సుడిగొట్టు - [illegible]వాఁడు - చలిన
ట్టు - చలికి స్థానమైనవాఁడు - బక్కవాండ్రల పెనుబాద - ఈ

చిక్కి - వారికినిమిక్కిలిబాధజేయువాఁడు- అబ్బురపు-ఆశ్చర్య కరమయిన తియ్యవిలుకాని - మన్మథునియొక్క - నిబ్బరంపు సూటిమైన - దెబ్బబోటుల - యుద్ధములయందైన-అల యిక-అలసటచేతను - బ్రబ్బు విశ్రమించునట్టిబోంట్లు-స్త్రీ లయొక్క - గబ్బి- గొప్పలైన-గుబ్బల- స్తనములయందైన చెమటల-చెమటలయొక్క - ఉబ్బు - అతిశయమును అణం చు-అడచునట్టి- గబ్బి - మిక్కుటమైనవాఁడు- అనఁగాన్ని వాయువున పేళ్లు॥

క॥ పరుదాఖ్యలొప్పుచుండును । ధరవినచూలియన సోఁకుదయ్యమనం బద్యరయనగొట్టనపేధన। కరువలియు నదెమ్మెరనఁగ లియనం ॥ టీక ॥ వినుచూలి - ఆకాశ మునందు పుట్టినవాఁడు - సోఁకుదయ్యము - కనుపడకస్పృ శించుదేవుడు పద్యర- గొట్టు- ఈడ కరువలి తెమ్మెరగా లి-అనఁగాన్ని- ధర- భూమియందు - వాయువుపేళ్లుగా నొప్పును-వినుచూలి గొట్టు- అనురెండుపదములందప్ప-త క్కిన-పదములు - ముందరనుండుపద్యమునందేదెలుపఁబడి యున్నవి - పద్యపూర్ణత్తికొఱకుగాను తిరుగావాటినిఇచ్చు టజెప్పినాఁడుగాన పునరుక్తిదోషమునకు శంకింపవలదు॥

క॥ ముక్కంటియనుఁగుగెలివడ । చక్కెలికచాగకాఁ
డుజక్కులదొంబల్ । రొక్కమెఁమిఁతత్తడి । నెక్కుడు
వాఁడనగజనుధనేశుండభవా॥ టీక॥ ముక్కంటియనుగుచె
లి- ఈశ్వరునకుఅత్యంతస్నేహితుడు - పడచక్కలిక- ఉ
త్తరపుదిక్కునేలేవాడు- చాగకాడు॥ పా॥ తేగకాఁడు-
త్యాగముగలవాడు - జక్కులదొర- యక్షులకురాజు ఒల్
రొక్కమెకీమిడు - అధికధనాధిపతి - తత్తడినెక్కువాడు-
అశ్వమునెక్కువాఁడు॥ పా॥ నరనిసినెక్కుడువాడు-మ
నుష్యునెక్కువాడు- అనసీలాన్ని - కుబేరునిపేళ్లు॥

క॥ విడిముడిగలవేలుపుచెలి । జడముడిజంగంబుగడదె
సంగాపరియా। యొడగంధుపావతొడవుల। నికైయెడివే
ళ్ళనఁగనొప్పటీశానుఁడిలన్ ॥ టీక ॥ విడిముడిగలవేలుపుచె
లి కుబేరునకుస్నేహితుడు- జడముడిజంగంబు - జడముళ్లుగ
లజంగము కడఁదెంగాపరియాయొడయండు - కడపటిది
క్కునకాపుండేరాజు- పాపదతొడవు నికైయెడివేల్పు-
పాములను భూషణములుగా ధరించినదేవుడు - అనగనీర
న్ని - ఇలోఈశానునిపేళ్లుగానొప్పును॥

క॥ దేవాలయాహ్వయంబులు। కోవెలయనదేవళంబు

గుడినావెలయుఁ। దేవళ్లని జేజేలన। గావేలుపులనఁగ వెల యుగ్రతుభుగ్భిఖ్యల్॥ టీక॥ దేవళంబు- గుడి- కోవెల- అనఁగనీ౩ న్ను - దేవతాగృహములపేళ్లు దేవళ్లు జేజేలు వేలుపులు- అనఁగనీ౩న్ను దేవతలపేళ్లు గానొప్పును॥

గీ॥ క్షితిని పేళ్లవనరుసీద్రంపుపెద్దబల్। పావఁఱేఁడు వెన్నపానుపనఁగ। పుడమిఁదాలుపనఁగ దడవ్వు నిమప డు। చిలువఱేఁడనంగ శేషునకును॥ టీక॥ సీద్రంపుపెద్ద-కుబు స్సముగలపెద్ద- బల్పావరేఁడు గొప్పసర్పములకురాజు- వె న్నపానుపు విష్ణువునకుపరుపు - పుడమిదాలుపు భూమిని ధరించినవాఁడు-తడవ్వు నిమపడు- చిరకాలముండేవాఁడు- చిలువరేఁడు - పాములకురాజు.- అనఁగనీ౭న్ను శేషునిపే ళ్లుగానొప్పును॥

క॥ వఱునిగ్యతేజిపులుఁగుల। దొరపాములవేటకాఁ డ తూరుపునాఁడేల్। దొరబువ్వఁగొన్నలావరిగరుటాన్వం తుఁడనఁనొప్పుగరుడుండభవా॥ టీక॥ వఱునయ్యతేజి-విష్ణు వునకువాహనము- పులుగులదొర- పక్షులకురాజు-పాము లవేఁటుకాఁడు సర్పములనుసంహరించేవాఁడు - తూరుపు నాఁడేళ్ దొరబువ్వగొన్నలావరి - ఇంద్రునకన్నమైనఅమృ

తము సువ్రచ్చకొన్న బలవంతుడు - గరుత్మంతుడు. అ
ధికబలముగల రెక్కలుగల వాఁడు - అననీరెన్ను - అథవ-ఓ
యీశా - గరుత్మంతుని పేళ్లు గానొప్పును॥

ఆ॥ గీ॥ నల్లవలువఁదాల్పు తెల్లనిమెయి దంట। వెన్నదొంగ
యన్నవెట్టినీళ్ల । మేలువాఁడు దుక్కివాలుదాలుప తాటి।
పడగవాఁడనంగ బలుఁడురుద్ర ॥ టీక ॥ నల్లవలువదాల్పు-
నల్లని వస్త్రమును ధరించినవాడు - తెల్లనిమెయిదంట- తెల్లనిశ
రీరముగల జట్టి - వెన్నదొంగ యన్న - కృష్ణునకు అన్న-
వెట్టినీళ్లమేలువాఁడు- సురాప్రియుమైనవాఁడు - దుక్కివా
లుదాలుప హలాయుధమును ధరించినవాఁడు - తాటిపడ
గవాఁడు - తాళధ్వజము గలవాఁడు - అనఁగనీ న్నుబల
రాముని పేళ్లు॥

క॥ వడముడియనఁగా గాడుపు । కొడుకననెంటు పే
ళ్లగు భీమునకున్ । బుడమిన్ గట్టి యనంగ । వ్యాడి యనవివ్వ
చ్చుడనగ పాపవయీశా॥ టీక॥ వడముడి.- గాడుపుకొడుకు
వాయుపుత్రుమారుఁడు - అనగా వి ఈ న్ను భీమునకు పేళ్లవు
ను- కట్టి-కవ్వడి - వివ్వచ్చు - అనగనీ 3 న్నుఅర్జునుని పేళ్లు॥

తే॥ గీ॥ వేలవులత్రోవయుపగ్గరవీధియాక।సంబువిసువి

స్నామినమిన్నుచదలనింగి । దివిమొయిలుదారిచుక్కలతెర
వుబయలు। గాడ్పుతండ్రినభమొప్పగరళకంఠ॥ టీక॥ వేలు
పులత్రోవ-దేవతలకుమార్గము.పుష్కరవీధి-పైగానండేవీధి-
ఆకసంబు విను-విన్ను-మిను మిన్ను చదలు-నింగి దివి మొయి
లు దారి-మేఘములకుమార్గము-చుక్కలతెరవు నక్షత్రముల
కుమార్గము-బయలు-గాడ్పుతండ్రి వాయువునకుతండ్రి-అన
నీగరన్ను - ఆకాశమునకు పేళ్లవును॥

తే॥ గీ॥ వెలయుధరణిజఠరశల్యలుగడలన। నలరుదచ్చి
కడలనాదశాష్టకంబు । దనరు నీరైదుకడలనా దశదిశలు
ను। మౌళిధృతగంగయంగజమదవిభంగ ॥ టీక ॥ మౌళిదృ
తగంగ - శిరంబునధరింపబడిన గంగను గలవాడవైన-
అంగజ మదవిభంగ - మన్మధునిగర్వము నడచినవాడైన-
శ్రీశివా - కలుగడలు - అనేపదమునాలుగు దిక్కులకున్ను-
దచ్చికడలుఅనేపదము ఎనిమిది దిక్కులకున్ను - ఈరై
దుకడలు- అనేపదముదశదిశలకున్ను పేళ్లవును॥

ఆ॥ గీ॥ తాటిసిడమువాని తల్లిగూతురుబిడ్డ। వెన్నునడు
గుపాంవ మిన్నువాంక । వేల్పుటేరు గడలి వెలదుంకము
త్రోవ । బ్రిమ్మరసగనాప్పదివిజగంగ ॥ టీ ॥ తాటిసిడము

వానికల్లి - భీష్మునకుతల్లి - కూతురుబిడ్డ - కూతురైనలక్ష్మికి
కూంతురు - వెన్ననకుగుపావ - విష్ణుపాదమునందుబుట్టిన
చిన్నది - మిన్నువాంక - ఆకాశమందుండేనది - వేల్పుటేరు - దే
వతలయొక్కనది - కడలివెలందుక - సముద్రమునకుభార్య -
ముత్రోవదిమ్మరి - మూడుమార్గములుగాందిరిగేది - అనఁగ
నీతిన్ని - ఆకాశగంగకు పేళ్లుగానొప్పును ॥

తె॥ గీ॥ వేలుపులగొర చౌదంతి వెల్ల యేను। గనఁగనైరావ
తంబునకాఖ్యలమరు। వేల్పుదొర తేజియుసంగను వెల్ల గుఱ్ఱ।
మనఁగనుచ్చైశ్శ్రవంబొప్పునంబికేశ॥ టీక॥ వేలుపులగొరుజ -
దేవతలయొక్కగజము - చౌదంతి - నాలుగుదంతములుగలది -
వెల్ల యేనుగు - తెల్ల యేనుగు - అనఁనీ3న్ను - దేవేంద్రునియే
నుగ పేళ్లుగా నొప్పును - వేల్పుదొర తేజి - ఇంద్రునియొక్క
గుఱ్ఱము - వెల్ల గుఱ్ఱము - తెల్ల గుఱ్ఱము - అనఁదనీ రెన్ను - దేవేం
ద్రునిగుఱ్ఱము పేళ్లు గానొప్పును॥

ఆ॥ గీ॥ పుడుకుదోడుకు వేలుపులగిడ్డి వెలిమద। వనఁగ
గామధేనువరులుచుండు। గల్పకంబుదనరు వేల్పుచెట్టీవు ల।
వ్రూను వెల్ల వ్రూను నానుమేశ॥ టీక॥ పుడుకుదోడుకు - అభీ
ష్టములనిచ్చేయావు - వేలుపులగిడ్డి - దేవతలయొక్కయావు -

వెలిమొదవు-తెల్లనియావు- అనసీకెచ్చు - కామధేనువుపేళ్లు
గానొవ్వును - వేల్పుచెట్టు - దేవతలమొక్క-వృక్షము- ఈ
వులమ్రాను- అభీష్టమునిచ్చేవృక్షము - వెల్లమ్రాను- తెల్లని
వృక్షము. అనసీరచ్చు - కల్పవృక్షమునకు పేళ్లు॥

ఆ ॥ గీ ॥ అవనిగుదునుకైదువ నవేయంచులకైదువ
నగజుట్టుకైదువనగ । బటువుకైదువనగ బరగునుదర్శన। చ
క్రమునకు బేళ్లుచంద్రమౌళి॥ టీక ॥ గుదుసుకైదువ- గుండ్ర
మైనఆయుధము- వేయంచులకైదువ- వేయుమొనలుగలఆ
యుధము-బటువకైదువ-వకదృఢమైనఆయుధము-చుట్టుకై
దువ-చుట్టుమొనలుగలఆయుధము - అనగసీరచ్చు - విష్ణుచ
క్రమునకు పేళ్లవును.

ఆ॥ గీ॥ వలమురియునజుట్టువాలుజోడనగల్మి। కొమ్మమ
గనిబూరగొమ్మనంగ । దనరుబాంచజన్యమనకుఃభిఖ్యలు।
ధృతకురంగధఃళవృవతురంగ ॥ టీక ॥ వలమురి- దక్షిణము
గాతిరిగినది - చుట్టువాలుజోడు - చక్రమునకు జత- కల్మికొ
మ్మమగనిబూరగొమ్మ - లక్ష్మీపతి వూరించే వాద్యవిశేష
ము- అనగానీరెధృతకురంగ - జింకనుధరించినవాడునైన-
ధవళ వృషతురంగ - తెల్లయెద్దునెక్కువాడైన శివస్వామి-
విష్ణుశంఖమునకుపేళ్లవును॥

తే॥ గీ॥ తిక్కలనజుక్కలనగనుబుక్షములకు। నాఖ్య లై యొప్పుదెలగంటియున్నలనగ। నచ్చరలనంగ వేలుపుమచ్చకంటు। లనగసురకాంతలకునాఖ్యలగుగిరీశ ॥ టీక ॥ తిక్కలు-చుక్కలు-అననీరెన్ను - నక్షత్రములకు పేళ్లయియొప్పును- తెలగంటియన్నలు- రెప్పపాటులేనిస్త్రీలు - అచ్చరలు-వేలుపు-మచ్చకంటులు- దేవతాస్త్రీలు - అనగనీరెన్ను- దేవకాంతలపేళ్లవును॥

తే॥ గీ॥ పగలుపవలనపేళ్లొప్పుదివమునకును । రాత్రిపేళ్లొప్పు రేరేయి రాతిరనగ । వెలయుచుండును రేయెండ వెన్నెలనగ । జంద్రికకునుపమాఖ్యలుచంద్రమశ్శాలి॥టీక॥ పగలు-పవలు - అనగానీరెన్ను - పగటిపేళ్లవును- రే- రేయి- రాతిరి-ఈరెన్ను రాత్రిపేళ్లుగానొప్పును. రేయెండ-రాత్రియందయిన యెండ - వెన్నెల-అగనీ - రెన్ను- ఓచంద్రమశ్శాలీ- వెన్నెలకు పేళ్లవును॥

క॥మించులనమెఱుపులనగను । జంచలలకు పేళ్లువనరుజనసుంభోభృ। న్నెంచమొయిలులబలుకుమొయు। ళ్లంచుమొగుళ్లంచుమబ్బులంచున్సగ్గా॥ టీక॥మించులు - మెఱుపులు- అనగనీరెన్ను మెఱుపులకు పేళ్లవును - ఓభగా- మొయుళ్లు- మొగుళ్లు- మబ్బులు- అనినీరెన్ను - మేఘములకు పేళ్లు॥

క ॥ తొలిజదువులు ప్రాఁజదువులు। దొలమినుకులు ప్రామినుకులు।దొలుఁబలుకులు ప్రాబలుకులు । పెనుమినకులునా । వెలయు న్శ్రుతులకును పేళ్లుఃశ్వాధిఃతీ॥ టీక ॥ తొలిజదువులు- ప్రాజదువులు - తొలుమినుకులు- ప్రామినుకులు తొలుబలుకులు - ప్రాబలుకులు- అనునీట - పదములకును మొదటివిద్యలనియర్థము-పెనుమినుకులు॥ పా ॥ వెనుబలుకులు- విస్తారమైనవాక్యములు - అనఁగాఁగీర్తి వేదములకు పేళ్లు॥

క ॥ ఇ దేవవర్గంబు । జనిపిన ప్రాసినను విని నజనుల కునిత్యా । భ్యుదయుంబులొసఁగుచుండును । వదలక కా శీనివాసవాసుఁడు పేర్మిన్॥

ఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃఃః

మానవవర్గ-

తే॥ గీ॥ పారుఁడుఁగవుడమివేల్పుబాఁపఁడుఁగ । జన్నిగట్టిన పుడమి జగఁబరగు। నొడయఁడేలిక యొకీమీఁడు పుడమిఱేఁడు। రేఁడదొర సామియును నెప్పుపతి పేళ్లు॥ టీక॥ పారుఁడువడమివేల్పు - భూదేవుండు- బాపఁడు-జన్నిగట్టు - యజ్ఞోపవీతమునుధరించినవాడు - అనఁగాఁగిర ? బ్రాహ్మణుపేళ్లుగానొప్పును - ఒడయుడు - ఏలిక - ఎమీడు-పుడమిరేడు- భూమికధిపతి- రేడు- దొరసామి-అనీవి న్ను రాజులకు పేళ్లు।సీ॥ కోమటులుమానవకొలమువారనబే

రుఁ న్వైశ్యనామముల్ దగుఁ గొన్రు । వాఁడునాఁ నాలవవారన
బలిజవారును జను శూద్రసంజ్ఞ లగుఁ దగుములు । వడుగు నా గో
చిబాఁపడు వాఁగ బ్రహ్మచారి పేళ్లు నడుచు ధరింపుచుండు ।
సాలుబిడ్డలుగలవారు తపసీలు రేడు గేస్తునా ప్వపేళ్లు గృహమేధి
పేరుకి నడవి మునికిఁ ట్టుజడదారియు వన । వానసియొప్పు
నిల్లుబాసినతఁడు । బోడి తపసి కావిఫట్టుగోచులసామి । యన
యతీంద్రు లరుదారఁ నేర్చు ॥ 31 ॥ టీక ॥ కోమట్లు-మూఁడవకొల
మువారు-బేహారులు- అను నీమూన్ను - వైశ్యునామములు గానొ
ప్పుచుండును-నాల్గవవారు- నాలవవారు- బలిజవారు- అనఁగా
నీమూన్ను శూద్రుని పేళ్లు గానొప్పు - వడుగు - గోచిబాప
డు-కౌపీనము గల బ్రాహ్మణుఁడు అగా నీమూన్ను బ్రహ్మచారి
పేళ్లు-ఆలుబిడ్డలు గలవాఁడు - దారాపత్యములు గలవాఁడు
ఇలురేఁడు-గృహమునకు ప్రభువు-గేస్తు- అనునీమూన్ను గృహస్థుని
పేళ్లు, అడవిమునికట్టు - అరణ్యము నివాసస్థానము గాఁగల
వాఁడు- జడదారి- జడలను ధరించినవాఁడు - అను నీమూన్ను
వానప్రస్థుని పేళ్లు- ఇల్లుబాసినతఁడు - ఇల్లువిడిచిపోయినవాఁడు-
బోడి- తపసి - కావిఫట్టుగోచులసామి- కాషాయ కౌపీనము
లుగలవాఁడు- అనునీ రెన్ను సన్న్యాసి పేళ్లు ॥ సీ ॥ అమ్మను
[illegible]

కేశ । అబ్బయనఁగయ్యయన దండ్రియన నప్పయన జనకా
ఖ్యలౌనగనివేశ। తోడబుట్టునఁ సైదోడు దోఁబుట్టు సోదరా
హ్వయములౌ నాదిదేవ । భర్తృసోదరుభార్య భావకుతో
డికోడలన నేరాలననలరు నభవ । చెలియలనఁ జెల్లెనఁగను
వెలయుచుండు । నాహ్వయములు కనిష్ఠ కన్యకు గిరీశ। జ్యేష్ఠ
కన్యనాఖ్యలై తేఃని వెలయు । నప్పయనన నక్కయనఁ గజచం
ద్రార్ధమకుట॥ టీక ॥ అమ్మ - తల్లి - అవ్వ - కన్నది - అనఁగా
నీ౪న్ను - మాతృనామంబులౌను - అబ్బ - అయ్య - తండ్రి - అప్ప
అననీ౪న్ను - పితృనామంబులౌను. తోడఁబుట్టు - సైదోఁ
డు - తోఁబుట్టు - అననీ౩న్ను - సోదరనామంబులవును - తోడి
కోడలు - తనకు సమానమైన కోడలు - ఏరాలు - అననీ౨
న్ను - పెనిమిటితోఁబుట్టిన వాని భార్యకు పేళ్లుగా నొప్పు
ను. చెలియలు - చెల్లెలు - అననీ౨న్ను. కనిష్ఠ కన్యకు పేళ్లు
గా నొప్పును - అప్ప - అక్క - అననీ౨న్ను ఓచంద్రార్ధమ
కుట. జ్యేష్ఠ కన్యకు పేళ్లయి భూమిలో నొప్పును॥

సీ॥ మఁద్గకుఁ బేళ్లగు మఁగుదయునఁ ముద్దరాలనఁ గోలన
బేలయనఁగ । గట్టివాయియనంగ గయ్యాళియనరాగయ
నధూర్తసతికి నాహ్వయములమరు । సైదువనఁగను త్తయి
దువనంగ సైదువరాలనఁగఁ బుణ్యయువతి వెలయు । వృత

చిరంటికి నాఖ్యలెసఁగుఁ బేరంటాలు వాఁగను జ్యేష్ఠని నాధరి
క్రి। గేస్తురాలను నాఖ్య చేగృహిణి వెలయు। నాలు పెండ్లా
మురాణి యిల్లాలనంగ। భార్య దనరును దొత్తని బానిసెయు
న। వరవుడన దాసికాఖ్యలౌ గళరంత టీక॥ ముగ్ధ - ముద్ద
రాలు - గోల - బేల - అనఁగానీ రన్ను- ముగ్ధ స్త్రీకి పేళ్లు- గ
ట్టివాయి- గట్టినోరుగలది - గయ్యాళి - గాగ- అనఁగానీ 3
న్ను ధూర్త స్త్రీ పేళ్లు గానమరును ఐదువ- ముత్తైదువ- అయి
దువరాలు - అనఁగనీ 3 న్ను - పుణ్య స్త్రీ పేళ్లుగా నొప్పు
ను - పేరంటాలుఁ- జ్యేష్ఠని అనఁగానీ రెన్ను చనిపోయినము
త్తైదువ పేళ్లు. గేస్తురాలు - అను పేరు చేత గృహస్తురాలౌ
చును- ఆలు- పెండ్లాము- రాణి- యిల్లాలు- అనునీ రెన్ను
భార్య పేళ్లవును- తొత్తు- బానిసె - వరవుఁడు- అనఁగనీ 3 న్ను
దాసికి పేళ్లవును॥

సీ॥ కన్నియ కన్నె నాఁగన్యకుఁ బేళ్లొప్పు జవరాలుకో
మరాలు జవ్వని యున - యౌవనదగుఁ బ్రౌఢయనఁ గట్టి వయ
సుదీగ నప్రౌఢ దాల్చనీయా హ్వాయములు। ముసలిముండ
లకోరముప్పది యారేండ్లు చనినదియును పేళ్ల నెనయులోల
ముసలిమదియ పెద్దవనివి యాఖ్యలై తనరు వృద్ధాంగనకు

ను। జెడిపెరంకులాడి చెడ్డతొయ్యాలి వెలి। చవ్వులుగనినద
నెరగజారదయరు। గలవిటులదూతయెడకాడుకుంటెన।
కాడన గదరుగ శికటేశ॥౫౫॥ టీక॥ న్నియ - కన్నె - అ
ననీయన్ను కన్యకాపేళ్లు. జవరాలు - కొమరాలు-జవ్వని అ
ననీ ౩ న్నుయౌవన స్త్రీపేళ్లు. ప్రోడ- గట్టివయసువి- ధృఢ
మయినవయస్సుగలది అనగానీయపేళ్లున్ను। ప్రౌఢ స్త్రీధరిం
చును   సరిపండలి కొరాగ-ముప్పదియారేండ్లు చనవి-ము
ప్పదియాఱుపదన్నెగవలవానన్సుగలది - అనగానీరన్ను
లోల స్త్రీపేళ్లు- ముసలి--ముదుసలి-ముదిమి-పెద్ద-అనసీర
న్నువృద్ధస్త్రీనామములుగానొప్పును- చెడిపె చెడెనవి-రంకు
లాడి వ్యభిచరించినది- చెడ్డతొయ్యాలి-చెడిపోయిన స్త్రీవెలిచ
వులునిరది - జారభావములుగ్రహించినది - అనసీరన్ను జా
ర స్త్రీపేళ్లు గానొప్పును-ఎడకాడు - కుంటెన కాడు-విటీవి
టులను సమకూర్చేవాడు - అనసీయన్ను విటులదూత పే
ళ్లు॥ తే- గీ॥ వేల్పుబానిసె వెలయాలు వేశ్యక త్తె। లంజబో
గముచాన వెల్లాటక త్తె। పడపుచెలియాట చేడియ గడసక
త్తె। యనగనివివేశ్యకాఖ్యలౌనని వేశ॥ టీక॥ వేల్పుబాని
సె - దేవతలకుబానిసె- వెలయాలు - క్రయమునకువశ్యే

స్త్రీ. వేడ్కకత్తె- వేడుకగలది- లంజె- భోగముదాన భో
గార్థమైన స్త్రీ. వెల్లాటకత్తె - మిక్కిలి నాట్యమును చేసేది.
పడపుచెలి। పడుచుకొనే స్త్రీ. ఆటకత్తెడి - నాట్యమును
చేసే స్త్రీ. గడనకత్తె- ధనమును గడించేది- అననీ- ౧౦ న్ను-
వేశ్యకాంత పేళ్లు॥ ఆ. గీ॥ వెచ్చకాఁడు బోజుఁగు వేడుకకా
డుమిండ౦। డండ నునుపుకాఁడు మిండఁగీఁడు। లంజెకాఁడు నాథ
రంజనుఁబల్లవుఁ। నాఁ ధేసుఁ లుపి వాకహస్త॥ టీ॥ వెచ్చకా
డు సొమ్ము ఖర్చువాఁడు- బోజుఁగు- వేడుకకాఁడు విలాస
ము గలవాఁడు మిండఁడు- నునుపుకాఁడు- మృదువైన వాడు-
మిండగీఁడు- లంజెకాఁడు. లంజెగలవాఁడు- అననీ ౧౨ న్ను
విటవాకహస్త- విటుల పేళ్లు గానొప్పును॥ ఆ. గీ॥ కోడెగాఁ
డనంగ గోడెకాఁడనంగను। యువజనాఖ్యలొప్పుచుండు వెం
డు। నాగవాసమనఁగ నాతమా వేశ్యా। జనంబు మేళమనకు
న బికేశా॥ టీక॥ కోడెకాఁడు - పిన్నవయస్సుగలవాఁడు-
గోవాఁడు- స్వేచ్ఛగాఁ దిరిగేవాడు- అనఁగనీ ౨ న్ను యౌవన
పురుషుని పేళ్లు గానొప్పును- నాగవాసము- అననీ ౧ న్ను- వే
శ్యాజనముల మేళమునకు పే రు॥ సీ॥ నెలతుక క్రొన్నంటి
పొలతుక ముద్దియ మగువ వాల్గంటియు మడఁతి పడతి। ముద్దు

కంటతివయుగ్మలియింతితొయ్యాలి నవలాగలువకంటి నాతి
గోఁతి। పూఁబోఁడిచిగురాకుబోఁడిపైదలి మెఱుఁగుబోఁణి ము
ద్దులగుమ్మపొన్నికొమ్మ। ప్రోయాలు విదతీగె బోఁడి చేడియ
యించుబోఁడన్నువ వెలం బోఁణిబోఁటి। చాన తెఱవ వెలఁదు
కచామలేమ। చెలువయెలనాఁగచిలుకలకొలికికలికి। తలిరు
బోఁడియలరుబోఁడి నెలఁత పొలఁతి। యనఁగనొప్పు స్త్రీ
పేళ్లనభ్రకేశ॥ టీక॥ నెలఁతుక క్రొన్నెలంటి - ప్రకాశించే నే
త్రములుగలది- పొలఁతుక- ముగ్ధగు- మగువ- వాల్గంటి-వి
శాలనేత్రములుగలది- మడతి-వణతి॥ పా॥ వడఁతి - మచ్చకం
టి- మత్స్యమువంటి నేత్రములుగలది- అతివ- ఉగ్మలి-ఇంతి-
తొయ్యాలి నవలా- కలువలవంటి నేత్రములుగలది-నాఁతి- గో
తి- పూఁబోఁణి పుష్పమువలె మృదువైన స్త్రీ- చిగురాకుఁబో
డి- చిగురుటాకులవలె మృదువైన స్త్రీ - పైదలి- మెఱుఁగు
బోఁణి- మెఱుపువంటి స్త్రీ- ముద్దులగుమ్మ-మురిపెములనిచ్చే
ది-పొన్నికొమ్మ- ప్రోయాలు. ఉవిద- తీగబోఁడి-తీగవలె మృదు
వైన స్త్రీ- చేడియ- ఇంచుబోఁటి- చెఱకువలె ప్రియమైన స్త్రీ
అన్నువ- వెలది-బోఁణి- బోఁటి-చాన- తెఱవ- వెలదుక-చామ-
లేమ- చెలువ- ఎలనాగ- చిలుకలకొలికి-చిలుకముక్కు- వ

టికండ్ల కొలుకులుగలది - కలికితలిరుబోణి - చిగురులవలె
మృదువైన స్త్రీ - నెలఁత-పొలఁతి అన గానీరథిన్ను - స్త్రీకి
పేళ్లు॥ గీ॥ చెలిమి నేస్తంబు పొందు నా స్నేహమమరు । నె
చ్చెలి యనుంగు సంగాతి నేస్తకాఁడు । సంగడీఁడనఁ జెలికాఁ
డనంగ దనరు । స్నేహితులకు సమాఖ్యలు శ్రీమహేశ॥
టీక॥ చెలిమి-నేస్తము-పొందు. అనఁగనీ మూఁడు-స్నేహమున
కు పేళ్లు నెచ్చెలి-అనుంగు-సంగాతి-నేస్తకాఁడు-సంగడీఁడు
చెలికాఁడు. అనఁగనీయాఱు స్నేహితునకు నామములుగా నొ
ప్పును॥ సీ॥ దొంగ తెక్కలికాఁడు దొరకోలు సన్యాసి
ముచ్చు తైబడికాఁడు ముడిఁగపడుచు । తెరవాటు కాఁడుగ
త్తెరదొంగ చేవాడికాఁడు వల్లఁడికాఁడు గన్నగాఁడు । మును
ముచ్చు గడిదొంగ యన దస్కరాఖ్యలొ జెండిపోఁతుగ రా
సుమొండికట్టె । టకటొ కుటాటోటు టక్కులాడి పిసాళి
టక్కరి మాడికాఁడు తపళికాఁడు । కల్లరీఁడు గొంటు కై
లాటు కాఁడు చెడుకు । శేరజము కుత్సితుఁడు దోసకారి చె
నఁటి । పాలసుఁడు సాలిభూతంబు వలువతులువ । కూళగ
డుసనవ త్రిల్లఁగజను పేళ్లు॥ టీక॥ దొంగ తెక్కలికాఁడు-బం
దిపోటు వేసేనాఁడు - దొరకోలుసన్యాసి వేషములువేసిన
ట్లుంచి వెనకసొమ్మునెత్తుకొని పొయ్యేవాఁడు ముచ్చు తైబ్డి

డికాఁడు - ముడిగాఁ విషఫు - సొమ్ముగానుడిపివ్వవాఁడు - తేరవా
టుకాఁడు - శ్రోవలోనుండి దోచుకొనేవాఁడు - కత్తెరదొం
గ - నగలుకత్తిరించుకొనేవాఁడు - చేపాఁడికాఁడు చేతిబల
ముగలవాఁడు - వల్లడికాఁడు - వల్లచూచేవాఁడు - కన్నకాఁ
డు - కన్నము వేసేవాఁడు - పాటచ్చరుఁడు - గడిదొంగ - దిట్టమై
నదొంగ - అనఁగ తెన్నదొంగకు పేళ్లను - జెడిబోటు -
మందబుద్ధిగలవాఁడు - గగ్గుముండపెట్టె - మొండితనము
చేసేవాఁడు - ఒకటొంటి - టొటోటుటుక్కులాడు - అబద్ధ
ములాడేవాఁడు - పిసాళిటక్కరి ముడికాఁడు - రవళికాఁడు
కపటముగలవాఁడు కల్లరి - అబద్ధములాడేవాఁడు - గొం
టుకైలాటకాఁడు జగడములాడేవాఁడు - చెడుగు బేజము -
కుత్సితుడు - దోసకాఁడు చెనఁటి - పాలసుఁడు - నాలిభూతము -
పలువతులువ కూళ - గడుసు - అనఁగ తిరస్కృతజనుల
కు పేళ్లవును॥

ఆ॥ గీ॥ పాపబుద్ధి యుత్కట్టిమోసగాఁడు । గూనిసువు
బిడ్డక బూటకట్టె । గాఁగశిశుసమాఖ్యలును కోమటుండు నా
గొడుకును [illegible] ॥ టీక ॥ పాప - బుద్ధి -
[illegible] - పట్టి - కం [illegible] - కూన - సిసువు - బిడ్డ - బూట - బొట్టె
[illegible] శిశుసమాఖ్యలు - కోమటుండు - కొడుకు -

గనీవిన్న- కుమారుని పేళ్లు ॥ ఆ ॥ గీ ॥ పటుసమాఖ్యలగును
వసుధలోఁగొలఁడిక । వాఁడనఁగ బడుచు వాఁడనఁగ । బిన్న
వాఁడనంగఁ జిన్నవాఁడనఁగను । వినుతగుణసనాథ విశ్వ
నాథ॥ టీక ॥ కొలఁడికవాఁడు - వడుచువాఁడు - పిన్నవాఁ
డు - చిన్నవాఁడు. అనినీరన్న శ్లాఘింపఁబడిన గుణములతో
నొప్పియున్న ఓ విశ్వనాథ బాలనామములు॥

సీ॥ గిటుకి పొట్టికి అచ గిట్టుగుజ్జనఁగ వామన డొప్ప జను
నవస్త్రాంగి పేళ్లు - వెడుగువెంగరు వెట్టివీఁడి వేఁడి వెంగలి వెం
బరవి త్తనఁగఁ । జతురునకును బేళ్లు జాణ దంటవలంతి వెర
వరి ప్రోఢ నేర్పరియనంగ । బ్రహ్మ వాఁడు రూపరి చూడఁగల
వాఁడు చక్కని వాఁడునా జగతిఁబరగు । సుందరాకారవం
తుండు సొగసుకాఁడు । వన్నెకాఁడ శృంగారివసుధవెల
యు। సంధకుని పేళ్లు చీఁకుగ్రుడ్డనఁగ మూఁగ । మూఁగయనమూ
కనామంబు దేవదేవ॥ టీక॥ గిటుక- పొట్టికి- కఱచ- గిట్టు- గుజ్జు-
అనఁగ నీవిన్న వామనని పేళ్లు. వెడుగు- వెదురు- వెట్టి- వీఁడి-
వేఁడి- వెంగలి- వెంబరవి త్తు- అనగనీ౭ - అస్త్రాంగినామంబు.
లవుగా- జాణ- దంట- వలంతి- వెరవరి- ప్రోఢ- నేర్పరి- అనఁగ నీ
ఉన్న చతురునకు నామంబులు. గ్రన్నని వాఁడు - సుందరము
యినవాఁడు- రూపరి- రూపవంతుఁడు - చూడఁగలవాఁడు-

చూడదగినవాఁడు- చక్కనివాఁడు- చక్కనైనవాఁడు- అ
నఁగానీరెన్న- సౌందర్యముగలవానిపేళ్లగును- సొగసుకా
ఁడు- సొగసైనవాఁడు- వన్నెకాఁడు- కాంతిగలవాఁడు.అ
నఁగీరెన్న- శృంగారవంతుని పేళ్లౌను- చీఁకు- గ్రుడ్డి-అనఁగీరె
న్న- అంధకునకు నామములౌ- మూఁగ- మూఁగవ అ.నీరెన్న
ఓ దేవదేవమూకనామంబులుగానొప్పును॥

క॥ కాయముపేళ్లయి వెలయును। మేనునొడలనఁగ మే
నుమెయిగను భోగ్య। ప్రాయముపేళ్లగు బరువము। ప్రా
యముజవ్వనముసంగ భావజదమన॥ టీక॥ మే. ఒడలు-మేను-
మెయి - అనఁగీరెన్న - శరీరముపేళ్లయి యొప్పును- వరువ
ము-పాయము-జవ్వనము- అనఁగీరెన్న- యౌవనము పేళ్లగు
చుండును॥ తే॥ గీ॥ నెఱులు నెఱికలు వెండ్రుకల్ కురులనం
గ। గొప్పతురుము వేనలి క్రొవ్వెదయనంగ। కేశధమ్మిల్లము
లమించుగీలుగంటు। క్రొమ్ముడి యనంగ కేశబంధమ్ము గుణభ
వ॥ టీక॥ నెఱులు-నెఱికలు- వెండ్రుకలు-కురులు-అనఁగనీరె
న్న- కేశముల పేళ్లు- కొప్పు- తురుము- వేలి - క్రొవ్వెద-
అనఁగీరెన్న - దమ్మిల్లమునకు పేళ్లగును - కీలుగంటు- క్రొ
మ్ముడి- అనఁగనీరెన్న కేశబంధముపేళ్లుగా నొప్పును॥

తే॥ గీ॥ నొసలునెన్నొసల్నుదురునెన్నుదురునాఁదఁ। ద
నరుఫాలంబు చూడ్కిచూపు నఁగనొప్పు । నాహ్వయము లీ
క్షణమునకనవక్షికాక్ష్య । లలరుఁగననుకన్ను నానభ్రికేశ॥టీ॥
నొసలు- నెన్నొసలు- నుదురు- నెన్నుదురు-౪ న్ను-ఫాలం
బు పేళ్లుజూడ్కి- చూపు- అనగనీ ౨ న్ను- ఈక్షణము- నకు- పే
ళ్లు గానొప్పును- కణ్- కను- కన్ను- అనసవి ౩ న్ను నేత్రము
నకుఁ పేళ్లు ॥ క ॥ వీనులునాచెవులు నఁగా। జానుగలన నా
ఖ్యాలవరుశ్ర ణంబులకుం । గౌనునడుముఁ నాఁగానభి। ధాన
ముల కమధ్యము లకుఁధరుణేందుధరా॥ టీక॥ వీనులు-చెవు
లు జానుగులు- అనసీ౩ న్ను- శ్రవణము లకు పేళ్లు గానమరు
ను కౌను-నడుము-అనగనివి ౨ న్ను-మధ్యము నకు నామము లు

తే॥ గీ॥ అక్కురొమ్మెదఁబోర నా నల రు వక్షు। మూస్యమున
కొప్పు నుండు నాఖ్యాలుమొగఁబు మోర మోమన నఁ పేళ్లొ
ప్పు నూరువులకుఁ । బెండొడయునంగ ఁరువు నానంది వా
హ॥ టీక॥ అక్కు- ఱొమ్ము-ఎద-బోర- అనఁగాని ౪ న్ను-
వక్షస్థలమునకు పేళ్లు- మొగంబు- మోర- మోము- అనునీ౩
న్ను-ముఖము పేళ్లు గానొప్పును - పెందొడ - తురువు-అను
నీ౨న్ను - ఊరువునకుఁ పేళ్లు గానొప్పును॥

తే॥ గీ॥ వదనగుముయొప్పునోరునా వాయినాఁగఁ।బలు

పలునాఁ దంగెంబు పేళ్లు వెల [illegible] । బెం[illegible]నా తెరమోవియు
న్బ్రేళ్లఁ బవరు । చుం[illegible]నోష్ఠంబు శీతాంశుఖం మౌళి॥ టీ॥
నోరు [illegible]ము - [illegible]సని [illegible]న్న - [illegible] [illegible]బేళ్లు నొప్పు
సా - పల్లు [illegible] - అ[illegible]న్న [illegible] [illegible]పేళ్లు నొప్పును -
పెదవి - వా[illegible] మో అనఁబరఁగు పేళ్లు నెపెడ - ఓ శీతాంశుఖండ
మౌళీ - ఓష్ఠంబొప్పు[illegible]ండు* ॥ క॥ ఎనగ నడెందంబు గా।
మదిగా నఁ[illegible] [illegible]నము [illegible] । హృదయ
మనసు [illegible] । వి[illegible]జిహ్వ [illegible]శ్వాధీశా॥
టీక॥ ఎద - డెం[illegible]ము - [illegible] - ఎ[illegible]ద॥ వా॥ [illegible] - అనఁ
గాని[illegible]న్న - ఓ [illegible]ధిపతి - హృ[illegible]ప్రసిద్ధ[illegible]మ
ములై యొప్పు* ॥ క ॥ కయిగానఁగైనాఁ గేలనఁ జేయి
యనఁ గాఁ జెయ్యనఁ జేవా హస్త । [illegible] లగ నన్న
వూ[illegible]। ప్రి[illegible]పల్లభ[illegible] శికాపఽివ [illegible]యా॥ టీక॥ కయి -
కై - కేలు - చేయి - కై చెయ్యి - చే - అ[illegible]గాని[illegible]న్న - కాశీప
ట్టణము - స్థానముగాఁగల యోయన్నపూర్ణప్రియ - హస్త
ము నకు పేళ్లు* ॥ క ॥ లోఁజెయ్యనన అఱచెయ్యఁన । గాఁజె
ల్లం బేళ్లు రెండు కరతలమునకున్ । మీఁజెయ్యనఁగ వెస చే
యి - నాఁజనుఁ గరచరమభాగ నామములు శివా॥ టీక ॥ లోఁజె
య్యి - లోపలగానుండు చెయ్యి - అఱచెయ్యి - అఱచెయ్యి -

లోవలిచెయ్యి - అనఁగా నివి ౩ న్ను - *కరతలమునకు పేళ్లు మీఁదిచెయ్యి- మీఁదుగానుండుచెయ్యి - పెడచెయ్యి- పెడ గానుండెడుచెయ్యి- ఈ ౩ న్ను - కరచరమభాగము పేళ్లు॥

ఆ.గీ॥ పొట్ట డొక్క కడుపు బొజ్జ బొట్ట యనఁగ । నొప్పుచుండు నాఖ్యలుదరమునకు । నాభిబిలమునకును నామధేయము లగు । బొడ్డనాఁగ నతిమ బొక్కిలనఁగ॥ టీక॥ పొట్ట-డొక్క-కడుపు బొజ్జ-బొట్ట- అనఁగ ౫ న్ను - ఉదరమునకు పేళ్లుగా నొప్పును-బొడ్డు- పొక్కిలి- ఈ ౨ న్ను నాభిబిలమునకు నామములు* ॥ గీ ॥ వెన్నునఁగను వీపు నా వెనుకమేను । నాఁగ చరమ గాత్రమునకొప్పు నామములగు । బుజ్జి లపాలనఁగ బనఁక పుడియనఁగ । ఫాలమునకాఖ్యలై యొప్పు ఫాలనేత్ర॥

టీక॥ వెన్ను-వీపు-వెనుకమేను- ఈ ౩ న్ను- పృష్ఠభాగమునకు పేళ్లు-బుజ్జి-లపాలు- బనఁక- పుడియ- అనఁగ ౪ న్ను ఓ ఫాలనేత్ర - ఫాలము నకునామములగును* ॥ క ॥ అడుగనఁగ నంజయనఁగా । బుడమిఁబడఁబు నకునామము లుపిలసిల్లున్ । మెడ కుత్తుక యట్టుగొంతన నడఁగు గళంబు నకుఁ బేళ్లనంగ ధ్వాంసీ॥ టీక॥ అడుగు- అంజ - ఈ ౨ న్ను - భూమియందు పాదము నకు పేళ్లు మెడ- కుత్తుక- అట్టు గొంతు- ఈ ౪ న్ను- గళంబు

౪౮ సటీకాంధ్రనామసంగ్రహము - దేవవర్గ-

నకునామములగును. ॥ ఆ॥ గీ॥ బువ్వవంటకంబుబోనంబు
మెతుకఁకూడు। ఓగిరము ప్రసాదమోరెమనఁగ। నన్నము
ప్పుఁజేలమరుబుట్టంబు దువ్వలువచీరె కోకవలువయనఁగ॥
టీక॥ బువ్వ- వంటకము- బోనము- మెతుకు- కూడు-ఓగి
రము- ప్రసాదము- ఓరెము- ౭న్న- అన్నమునకునామము
లు-పుట్టము-దువ్వలువ- చీరె॥పా॥చీర- కోక- వలువ- ఈ-
న్నా- వస్త్రమునకునామములు. ॥ తే॥ గీ॥ మెసవెనారోగి
ణమొనర్చె మెక్కెఁదినియె। కుడిచెనారగించెను సాపడియె
నమలె। సాపడెనఁగనొప్పు భోజనముసేసె। ననుటకివి
యాఖ్యలపుశీశయభ్రకేశ॥ టీ॥ మెసవె॥ పా॥ మెసగె-ఆ
రోగిణమొనర్చె॥ పా॥ ఆరోగిణమొనర్చెను- మెక్కె-తి
నియె- కుడిచె- ఆరగించె- సాపడియె- నమలె - సాపడె-
ఈ౧౧న్నా - భోజనముచేసెననుటకుపేళ్లు॥

క॥ నానయున సిగ్గుసిబ్బితి। నానిపిప్రీడావదంబు నా
మంబులగుౘ। బానముసేయుటపేళ్లగు। నానుటత్రావు
టనత్రాగుటనఁగ్రోలుటనఁౘ॥ టీక॥ నాన- సిగ్గు- సిబ్బితి-
ఆనఁగని౩న్నా-లజ్జకుపేళ్లవును- ఆను- త్రావుట- త్రాగు
[illegible] పానముసేయుటపేళు॥

అ॥ గీ॥ తళియువళ్ళెరంబు తెలివారివాణంబు తట్టకంచము
నంగ దనరుఁబాత్ర । జెల్లఁజషకమునకుఁ బేళ్లు డబ్బుర కోరగి
న్నెయనఁగ రజతగిరినివాస॥ టీక॥ తళియ- పళ్ళెరము- తెలె-
వారివాణము - తట్ట- కంచము - అనీయన్నుభోజనపాత్ర
లకుఁ బేళ్లు॥ డబ్బుర॥ పా॥ డబుర- కోరగ- గిన్నె- ఈరన్ను పా
నపాత్ర పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ పెకికి బేళ్లొప్పు జోతదండము జోహా
రు। మ్రొక్కు జేజే యనంగఁ గేలొగ్గి చెగొలిచె । సెరఁగెఁ
జేమోడ్చె ననననమస్కృతియొనర్చె । ననుటకివి యాఖ్యలగు
నీశ శుభ్రకేశ॥ టీక॥ జోత- దండము- జోహారు - మ్రొక్కు-
జేజే అనఁగ నీయన్ను - నమస్కారమునకు పేళ్లుగానొప్పును-
కేల్మొగిచె- చేతులుజోడించె- కొలిచె- ఎఱగె- చేమోడ్చె-
చేతులుముకులించె - ఈరన్ను నమస్కారముచేసెననుటకు
పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ ఒప్పుశయనించెననుటు పన్నుండె బండె- బవ్వ
ళించె బవ్వండె నుబవ్వళించె । నత్తమిల్లె నంటె- ఎఱిమెత్తె సజ్జ
పరుపు । పాన్పుఁ దగు నయ్య ఫాలనేత్ర॥ టీక॥ పన్నుండె॥ పా॥
పవ్వండె- పండె పవ్వడించె- పవుండె- పవ్వళించె నత్తమిల్లె-
అనఁగ నీయన్ను శయనించె ననుటకు పేళ్లుగానొప్పును - మెత్త-
సెజ్జ॥ పా॥ సజ్జ- పరుపు- పాన్పు- అననీయన్ను- శయ్యకు పేళ్లు
గానొప్పును॥

తే॥గీ॥ ఒప్పుధ్వని పేళ్లు రొదయనను లివు నాఁగ। సద్దనంగ నుఁగూఁత నాఁజప్పుడనఁగ। నలుకుడన రోదనముసేసెనను నట కాఖ్య। లెసఁగు నరచెను నా వాపోయె నేడ్చె ననఁగ। టీక॥ రోదను లివు - సద్దు - కూఁత - చప్పుడు - అలుకుడు - అనగా నీ౬న్ను ధ్వని కి పేళ్లుగా నొప్పును. అరచెను - వాపోయెను - ఏడ్చె - అనఁగనీ ౩న్ను రోదనము సేసెననుటకు పేళ్లు॥

క॥ అగు బేఁళ్లు నీరువట్టన। దగ దప్పియు దూపయనఁ గదాహంబునకుఁ। నగవు నగు నవ్వు నవు నా। నగు నాఖ్యలు హాసము నకు నగజాధీశా॥ ౩౫॥ టీక॥ నీరువట్టు - దగ - దప్పి - దూప - అను నీ౪న్ను దాహమునకు పేళ్లు - నగవు - నగు - నవ్వు - నవు అను నీ౪న్ను హాసమునకు పేళ్లవును॥

క॥ చాగమన బుడుకననంగాఁ। నీఁగియు నానిడుటయనఁగ నీవియనంగా। తేగమన పెట్టు నాఁగను। త్యాగమునకు నాఖ్య లగుచు ధరఁ బరఁగు శివా॥ టీక॥ చాగము - వుడుక - ఈఁగి - ఇడుట - ఈవి - తేగము - పెట్టుట - అనఁగానీ ౭న్ను - ఓశివా - త్యాగమునకు పేళ్లగుచు ధరలో నొప్పును॥ ఆ - గీ॥ అలసె డెందె వాత్రెనలసె నదికె చెందె। పొందె దోరసె కూడె నొందె నెనసె। ననఁగ సక్తమయ్యె ననుటకు నివి యాఖ్య। లగు

గిరీశయీశయభ్రీకేశ॥ ౩౬॥ టీ॥ అలసె-బెరసెఁహత్తె- కల
సె. అదికె-చెందె-పొందె-జొరసె-కూడె. ఒందె. ఎనసె-అ
నఁగానీగిన్ను సక్తమయ్యెననుటకు పేళ్లు॥ ఆ-గీ॥ ఎడసెఁ
బాసెవేరుపడెఁబురివిచ్చెనా। నలరు భేదమయ్యె ననుటపేళ్లు
స్వవశమయ్యెననుట కఱఁబేళ్లులోనయ్యె నగ్గమయ్యె నన
యసమనేత్ర॥ టీక॥ ఎడసె-పాసె-వేరుపడె పురివిచ్చె- అన
నీరన్ను భేదమయ్యె ననుటకు పేళ్లు - లోనయ్యె-అగ్గమయ్యె
అనఁగనీరన్ను ఓఅసమనేత్ర స్వాధీనమయ్యెననుటకు పేళ్ల
గుచు॥ ఆ-గీ॥ ఆనుగ్రహీతమయ్యెననుటకుఁబేళ్లగు। వడి
యెఁజేపడియెనుబట్టువడియెఁ। జిక్కువడియెఁదగిలెజిక్కెఁ
దగుల్పడె। ననఁగనగనివేశయభ్రకేశ॥ టీక॥ అగపడియె-చే
పడియె-పట్టువడియె- చిక్కువడియె- తగిలె॥ పా॥ తవిలె-చి
క్కె- తగుల్పడె అనగనీలాన్నిగృహీతమయ్యె ననుటకు పేళ్లు
గానొప్పు॥ తే-గీ॥ అనియెనాడివెవక్కాణించెనాఁడెఁ
జెప్పె। పనిచెవ్రాక్రుచ్చెబలికెనాజనువచించె। ననుటయా
లించెనాలకించెనువినెను। నలరువివియెనుశ్రుతుడయ్యె నను
టబేళ్లు॥ టీ॥ అనియె-నాడివె- వక్కాణించెను-ఆడె-చెప్పె-
పనిచె- వాక్రుచ్చె- పలికె- అనసీలాన్నివచించెననుటకు పేళ్లు-

౪౮ సటీకాంధ్రనామసంగ్రహము-మానవవర్గ-

ఆలించె ఆలకించెను-వినెను-వినియెను- అన గనీరన్ను శ్రు
తుఁడయ్యెననుటకు పేళ్లు॥ క॥ కనియెను చూచెను గాంచెను।
గనుఁగొనె గన్గొనె నరయఁగ గలయవి పేళ్లై। చను నీక్షిం
చెనటంటకు। ఘనతరగోరాజగమన కాయజదమనా॥ టీ॥ క
నియెను చూచెను- కాంచెను - కనుగొనె-కన్గొనె. అననివి
న్ని - గొప్పవృషభము నెక్కి తిరిగేయోమన్మధశత్రుఁడా వీ
క్షించెననుటకు పేళ్లు॥ క॥ చనుగృతగమనుఁడనయ్యెద। నను
టకు నామంబులగుచునవనినరిగెదఁ। జఁ యెదబోయెద నే
గెద। బనిపినియెదననెమునట్టి పలుకులు రుద్రా॥ టీ॥ అరిగెద।
చనియెద- బోయెద. ఏగెద-వనిపినియెద . అనునీపలుకులు ,
న్ను- కృతగమనుఁడ- నయ్యెదననుటకు నామంబులు॥

ఆ॥ గీ॥ ద్విగుణమునకభిఖ్యలగునిబ్బడిమ్మడి। జంటదం
టదుగయు। జమిలి రెండ యినుమడనగమిధునమున కాఖ్యల
గుజోడు। దోయికవయువంగధూశకలు వ॥ టీ॥ ఇబ్బడి-ఇమ్మడి,
జంట-దంట-దుగ-జమిలి- రెంట॥ పా॥ రెట్టి-ఇనుమడి. అనఁగ
నీవన్ని ద్విగుణమునకు పేళ్లు॥ సీ॥ ఒండొక్కఁడొకఁడొ
క్కండననగు నేకమిరు రెండిరు నాఁగ నెసఁగ ద్వయము। తిగ
ముఁడు ముగ్గురఁ దగుత్రయమిత్తి పంచనలు నాల్గవౌయ

ననగ జతువర్కు। మెసగ జౌవంచమై దేనన బంచకంబారిరు
మూడి త్రైగనగనొప్పు। షట్కంబుదగు ఋషిసంఖ్యకుఁజేళ్ల
గుసత చక్రవగడమ సంఖ్యా పేళ్లు। దసరుఁ నిలునాలు గెసిమిది
దచ్చియునంగ। బరగునీర రుష। రెండుబార నఁగ। ద్వాద
శమునకు నాఖ్యలౌ ధరణియందు। శైలజానాథ ప్రథమసం
చయనాథ॥ టీ॥ ఒంటి-ఒక్కఁడు ఒకడు-ఒక్కండు-అన
నీరన్ను ఏకమునకు పేళ్లు- ఈరు-రెండు-ఇరు- ఈ 3 న్ను ద్వ
యమునకు పేళ్లు. తిగ-మూడు-మూర్. అననీ 3 న్ను త్రయ
మునకు పేళ్లవును- తీవంచ- మూడును- ఒంటి-నలు-నాల్గు-
చౌ- అననీరన్ను చతుష్కము పేళ్లు- చౌవంచ నాల్గున్ను-ఓ
కటిన్ని- ఐదు-ఏను- అననీ 3 న్ను పంచకము పేళ్లు॥ ఆఱు- ఇరు
మూడు- రెంమూళ్లు- ఇత్తిగ- అననీ 3 న్ను- షట్కంబున
కు పేళ్లు- ఏడు- సత-చక్రవగడ- ఆరును- ఒకటిన్ని అననీ
3 న్ను సప్తసంఖ్యక పేళ్లు- ఇరు నాలుగు- రెండు నాల్గులు. ఎ
నిమిది- దచ్చి- అననీ 3 న్ను- అష్టసంఖ్యా పేళ్లు- ఈరాఱు-
రెండాఱ్లు- పదిన్ని రెండును- బార- అననీ 3 న్ను ద్వాదశ
సంఖ్యకు పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ జగ్గెనూడెన జారెఁ నుగ్గెక్క పెళ్లె
బాతెతె బరరెసు చోలఁగె నప్పలుకులెల్ల। నవనిలోను బలా
యితుండవ్యానను। కాఖ్యలై యొప్పు చంద్రరేఖావతం

స॥ టీ॥ జరిగెను- ఊడెను-జారెను- తొఱకె-వెళ్లె- పాతెఱె-వ
ఱచెను - తొలఁగె - అనఁగానిన్ని ఓచంద్రరేఖావతంస- వ
లాయితుండయ్యె ననుటకు పేళ్లు॥ క॥ వేంచేసెను వచ్చెను
చను। దెంచెనువిచ్చేసె నరుగుదెంచెను నావే । తెంచెనన
య్యె నాగతుఁ । డంచుఁ బలుకుటకు నాఖ్య లంబరకేశా॥
టీ॥ వేంచేసెను-వచ్చెను-చనుదెంచెను- విచ్చేసెను- అరుగు
దెంచెను - ఏతెంచెను- అనఁగానన్ని - ఆకాశము సిగగాఁ
గల ఓశివా - ఆగతుఁడయ్యెననుచు పలుకుటకు పేళ్లవుచు॥
తే॥ గీ॥ నాఁడుసుత నాఁటనుండియు నాటఁగోలె । నాఁటబట్టి
నాఁడుమొదలునాఁగ నాహ్వా । యమ్ములయ్యెఁ దదారభ్య మ
నుటకవని । వినుతకరుణాసనాథ శ్రీవిశ్వనాథ॥ టీ॥ నాఁడుసు
త- నాఁటనుండి- నాఁటఁగోలె- నాఁటబట్టి- నాఁడుమొదలు. అన
గానీ అన్ని. ఓయి శ్రేష్ఠమయిన- దయతోఁగూడిన- శ్రీ. విశ్వ
నాథ తదారభ్య మనుటకు పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ వైరమునకు ధర
సమాహ్వయము లమరుఁ । గంటువగ మచ్చరము సూడు
మెంటమియును । వలపుకూటమి మేలు నానలరుఁ బేళ్లు । మో
హమునకు శారదాంబుధనిభాంగ॥ టీ॥ కంటు-వగ-మచ్చర
ము- సూడు- ఎంటమి- అనఁగానీ అన్ని- వైరమునకు పేళ్లు వును-

వలపు-కూరిమి-మేలు-అనఁగనీమూఁడున్ను. మోహమునకు పేళ్లగును॥

క॥ పెనుకువ జగడము కయ్యం । బని బవరము కలను చివ్వ యాలము పోట్లా। టను దురము పోరనఁగా। జనుయుద్ధంబునకుఁ బేళ్లు చంద్రార్ధధరా॥ టీ॥ పెనుకువ- జగడము- కయ్యము-బని- బవరము-కలను-చివ్వ - ఆలము- పోట్లాట- దురము- పోరు అనఁగానీ ౧౧న్ను యుద్ధమునకు పేళ్లగును॥

ఆ॥ గీ॥ సదమదంబుఁ జేసె చక్కాడె నుగ్గాడె । చదిపెఁ బిచమడఁచెఁ జంపెఁ గెడపె । నురుముజేసెఁ ద్రుంచె బరిమార్చె దెగటార్చె । మన్నిగొనియె దునిమె మడిపె ననఁగ॥ ౪౯॥

తే॥ గీ॥ హతముఁ గావించెననుటకు నాఖ్యలనియె । మనిపె నేలెఁ బ్రతికించె మన్చెఁ బ్రోచె। సాకెనననాఱు నాఖ్యలు సరవి తోడ। నరయఁ బోషించెననుటకు నబ్జకేశ॥ ౫౦॥ టీ॥ సదమదంబుజేసె- చక్కాడె- నుగ్గాడె- చదిపె- పీచమడఁచె- చంపె- కెడపె- నురుముజేసె - త్రుంచె - పరిమార్చె- తెగటార్చె- మన్నిగొనియె- దునిమె- మడిపె. అనఁగనీ ౧౪న్ను వధియించె ననుటకు నామములు - మనిపె- ఏలెను- బ్రతికించె- మన్చె- ప్రోచె- సాకె- అనఁగనీ ౬న్ను పోషించెననుటకు పేళ్లు॥

క॥ ధరలో కూరాహ్వయములు - బరగుఁ గొమ్మనఁగాఁ దనం

గబంటనఁగా బా । టరియనవడిగల వాఁడన । బిరుదనవాతి
మగఁడ భీమకపర్దీ॥ టీ॥ మొనగాఁడు - బ టు-పోటరివ
డిగలవాఁడు-బిరుదు- వాడిమగఁడు- అనఁగనీటన్నా - శూ
రునకు పేళ్లవును॥ తే॥ గీ॥ బాసటయునంగ దోట్పాటునా
సహాహ్వ । యంబులగుచుండు రెండు సహాయమునకు । నా
ఖ్యలు శుభంబునకు లగ్గనంగ బాగ । సంగ మేలన లెస్సయునం
గనిశ॥ టీ॥ బాసట-తోట్పాటు - అనఁగనీ రెన్ను సహాయము
నకు పేళ్లవుచుండును లగ్గ-బాగు- మేలు- లెస్స- అనగనీర-
న్ను శుభమునకు పేళ్లు॥

ఆ॥ గీ॥ కూలెనీల్గెఁజచ్చెఁగాలంబుచేసెను । కెడసెసమ
సెనారెమడిసె జెల్లెఁ । బెద్దనిదురవోయెబిద్దె। దోరణగంత ।
గొనియెననుట పేళ్లగు మృతునకు॥ టీ॥ కూలె-నీల్గె - చచ్చె-
కాలంబుచేసెను- కెడసె-సమసెను- ఆరె- మడిసె- చెల్లె- పె
ద్దనిదురవోయె-బిద్దె-దోరెను- గంతగొనియెను - అనగానీ
రెన్ను మృతునకు పేళ్లగును॥ సీ॥ తిప్పనైనదిగాన దిన్న
నైనదియనజాణనైనదనఁగ బాగైనదనఁగ । నాణెమైనదనవి
న్నాణమైన నిగనమానైనదనగ తెలనైనదనఁగఁ । భిన్న
నైనదియనఁ జెన్నైనదనలువైనదియనఁగ జాల్యనదనఁ
గ। బొసిరిననుదియననొనరిందన జోకట్టమైనదనగ జక్క-

నిదనఁగ । సొగసైనదనఁగ సొంపైనదన గోమరైనదియ
నఁగ నొనరైనదనఁగ । తోరమైనదన సింగారమైనదియన మే
లైనదనఁగ మెచ్చైనదనఁగ । మురువుగలయది యొప్పైన
దొలపుగలది । యందమైన తనరిన యలరినట్టి । దనఁగఁబరఁగి
నద నపేళ్లుదనరుచుండు। మంజులంబైనదనుటకు నోమదనదమ
న॥ టీ॥ తీర్పైనది- తీన్నైనది- జాణైనది- బాగైనది- నా
ణెమైనది - విన్నాణమైనది- మానైనది - లెస్సైనది పిన్న
నైనది- చెన్నైనది- నలువైనది- చెల్వైనది- పొసఁగినయది
ఒనరినయది - చొక్కటమైనది - చక్కనిది - సొగసైనది-
సొంపైనది- గోమరైనది- ఒనరైనది- తోరమైనది- సింగా
రమైనది- మేలైనది- మెచ్చైనది - మురువుగలది - ఒప్పై
నది- ఒలపుగలది - అందమైనది - తనరిన - అలరినట్టిది- ప
రఁగినది- అనఁగ ౩౧ పేళ్లున్ను - ఓయిమదనదమన - మంజులం
బైనదనుటకే - మనోజ్ఞమైనదనుటకు పేళ్లు గానొప్పును॥

తే॥ గీ॥ కపురమనఁగ గప్రంబనఁగ । బ్రమున పుసమిర్పూర
మొప్పు తాంబూలమొప్పు । వీడియము వక్కలాకులుఁ డెము
తమ్ములంబు వీడెంబు వీడ్యమనఁ బురారి ॥ టీక ॥ కపురము-
కప్పురము-కప్రము- అనఁగ ౩ న్ను - కర్పూరము పేళ్లు-విడియ
ము-వక్కలాకులు-విడెము - తమ్ములంబు వీడెము-వీడ్యము-

ఇవన్నూ - తాంబూలమునకు పేళ్లు వృహు॥

౬ ॥ గీ॥ వెలయుచుండును సిరిలచ్చి కలిమియనెడు । పేళ్లు సంపదకెద్దడి పేదరికము । లేమి నిప్పచ్చరము నెవ్వ లేమివనఁగ । నరుల దారిద్ర్యమునకు నాఖ్యలు గిరీశ ॥ టీక ॥ సిరి-లచ్చి-కలిమి - ఈ కెన్నూ సంపదకు పేళ్లు - ఎద్దడి - పేదరికము - లేమి-నిప్పచ్చరము- నెవ్వ - లేమిడి. ఈ యెన్నూ - దారిద్ర్యము నకు పేళ్లు వును ॥ తే ॥ గీ ॥ మగతనంబన గండన మాగటిమియ నఁ పౌరుషమునకు నాఖ్యలై వంగుచుండు । నొప్పు చేగయు నాఁ చేవయు దిటుగట్టి । దిటమునుయురివు బిగువు నాధృతికి పేళ్లు॥ టీ॥ మగతనంబు-గండు- మాగటిమి- ఈ కెన్నూ - పౌరుషమున కు పేళ్లు చేగ-చేవ- దిటువు- గట్టి- దిట్ట - ఉరివి- బిగువు ఈ యెన్నూ-ధృతికి పేళ్లైను॥ తే॥ గీ॥ బద్దులవబొంకులనఁగదబ్బర లనంగ । కల్లలనఁగ పొల్లికోల్లన జెల్ల బొల్ల దరిసనస్యానృతమున కనుసస్యంబుబరగు। నిజమనఁగనిక్కు వంబనసిక్కమనఁగ॥ టీ॥ బద్దులు- బొంకులు-దబ్బరలు- కల్లలు- పొల్లికోల్లు- ఈ యెన్నూ-అసత్యమునకు పేళ్లు- నిజము- నిక్కువము - నిక్కము ఈ యెన్నూ . సత్యంబునకు పేళ్లు నొప్పును॥ క॥ బెడ దొసగోటు చేటాపద్ద్ గోడవ త్రంబంగలార్పు గోరమ దోసం । బిరుము పెతస్సిరంగద । కడగండనజనని పత్తగాలిరమణా॥టీక॥

వెడనడెస- చేటు- చేటుపాటు- గొడవ- ఆర్తి - అంగలా
ర్పు-ఘోరము-దోసము- ఇడుము-వెత-కస్తి- అంగద-కడగం
డు- అనీ౧౩న్ను విపత్తునకు పేళ్లు। క॥ వెలజట్టివిలువరోయ
న గలనాడువుట్టదనరుచుండు క్రయనామములై। వెలయగ
వంశమనంగాంగొలమనవంగడమనంగగులమొప్పుశివా। టీ॥
వెలజట్టి-విలువ-రో - అనీ౪న్ను క్రయమునకు పేళ్లౌను వం
శము- కులము- వంగడము అనీ౩న్ను కులమునకు పేళ్లౌను॥
క॥ క్రమ్మఱ యొప్పటివెండియు। గ్రమ్మఱిదిరుగఁ మఱల
మరలఁగ గుడమునా-। నిమ్మహిఁ బునఃపదంబుల। క్రమ్మంనివి
యాఖ్యలగుః హీంధంచావా। టీ॥ క్రమ్మఱ- యొప్పటి- వెం
డియు-క్రమ్మఱ-తిరుగఁ-మఱిఁ-మరల- మగుడను- అనీ౯న్ని
పునః - అనెడాని పేళ్లు ॥ క॥ ఒకమఱియొకపడియొకమా।
టొకసారొక తేపమఱి నొకపారనగా। నొకవిడుతయొ
క్కతూకన। నొకతడవయనంగవఱియు నొకతూరియనఁ
తే॥ గీ॥ ఏకవారంబనుటకొప్పునిన్ని పేళ్లు। జగతిఁబెన్మహువే
మారుసారెపెక్కు। మారులెన్నైనవర్గఁబరగునాఖ్య
లకుచునిబహువారంబులనుటకీశ॥ టీక॥ ఒకమఱి- ఒకపం
ఒకమాటు- ఒకసారి- ఒకతేప- ఒకపారి-వొకవిడుత - ఒక
తూకు-వొకతడవ-వొకతూరి। పా॥ ఒకపారి-అనీ౧౧న్ను-

ఏకవారమునకు పేళ్లు. వల్మారు - వేమారు - సారె పెక్కు
మారులు. ఎన్నెన్నామాఱు - అననీఅన్ని - బహువారంబుల
నుటకు పేళ్లవును ॥ తే॥ గీ॥ త్వరితమునగాన్పు బేళ్లు చెచ్చెరను
సరగ । వేగిరను వేగవైళము వెసనువడిగ । గ్రక్కునను గ్ర
ద్దనయును గ్రన్ననయును । గొబ్బనను దిగ్గనయునంగ కధర
చాప ॥టీ॥ చెచ్చెరను సరగ- వేగిరము- వేవేగ- వైళము వెసను.
వడిగ. గ్రక్కున. గ్రద్దన - గ్రన్నన గొబ్బనను- దిగ్గన అనని
ని అన్ని. త్వరితమునకు పేళ్లు ॥ క ॥ కేవు విపరింవ గాపాఖ్య
లువరుసన్ని ర్గమించెననుటకు ధరలో । వెలువడియె వెళ్లె
వెడలెను । వెడలెనసంజ్ఞ ప్రకాశవిశ్వాధిపతీ ॥ టీ ॥ వెలువ
డియె- వెళ్లె- వెడలెను- వెడలెను. అననీ అన్ని - నిర్గమించె
ననుటకు పేళ్లు॥ క ॥ వినుతియొనరించెననుటకు । దనరున్నా
మంబులగు దృ[illegible] । చెను కై వారము జేసెను । గొని
యాడెను పొగడెనంగ గొండాడెనగ । టీ॥ అర్గించెను- కై
వారము జేసెను- కొనియాడెను - పొగడెను కొండాడెను. అ
ననగనీ అన్ని - వినుతియొనరించెనను టకు పేళ్లు గాన్పు ॥

సీ ॥ చుట్టములువి దులుచుట్టాలు బందుగులనబా బంధుస
మాహ్రాంకుములు । వరలుసన్నము లాంటివాడనంగ వింత

వాఁడవగా బెలవాఁడనంగ । వ్యాజంబునకు నావమౌనెపం
బనంగ నన్వేషించెననుటకొ వెదకెనెమకె । నరసెరోసె
యనంగ నారసెదడవె నాకాంతుకు బేళ్లగుక్రమము తోడ।
గ్రచ్చుకోరికె తమికోర్కె యిచ్చయనగ । నెపుడునెడపక
యుడుగకెల్లపుడు నిచ్చ। యనయమను నిచ్చలనగను దన
రునాఖ్య। లఘుచు సతతంబునకు టకునభ్యకేశ. టీ ॥ చుట్టాలు.
విందులు-చుట్టాలు-బందులు - అనఁగనీరన్ను - బంధువులబే
ళ్లు- లాఁతివాఁడు- వింతవాఁడు- పొలవాఁడు- అనఁగనీరన్ను-
అన్యునిబేళ్లు- నేపంబు- అనఁగవ్యాజముపేరు- వెదకె-నెమ
కెను అరసె-రోసె-అరసె-తడవె- అనఁగనీటన్ను - అన్వే
షించెననుటకుబేళ్లు- క్రచ్చ-కోరికె-తమి కోర్కె- ఇచ్చ-ఈ
రన్ను- ఇచ్చకుబేళ్లవును- ఎపుడు- ఎడపక- ఉడుగక- ఎల్ల
పుడు- నిచ్చ- అయనమును-నిచ్చలు- ఈరన్ను-సతతమనుట
కుపేళ్లుగానొప్పును॥ సీ ॥ తనరుప్రవేశించెననుటకు నాఖ్యలు
దూకొనె జొచ్చెను దూరెననగ । వంఘ్రితాడితు జెసె
ననుటకుబేళ్లగు దాఁటె గాళ్లను గ్రుమ్మెదన్నెననగ । నాలస్య
మొనరించె ననుటకుబెల్లు నామమ్ములుదడసెను మసలెననఁ
గ । తెల్లకంబుగా వించెననుటకునాఖ్యలొప్పిదెనువదలెను విడి

చె ననగ । తారుమారయ్యె వీడ్వడె తడబడె నన । నాఖ్యా
లొప్పు విపర్యాసమయ్యెననుట । కలరుబ్రహరించె ననుట
కాహ్వయములు లడచె । కొట్టెమొత్తెను మోదెనా కంధర
నిలనగు॥ టీ॥దూకొనె-చొచ్చె-దూరెను- ఈ రెన్నుప్రవేశిం
చెననుటకుపేళ్లు-తాచె-కళ్లసగ్రమ్మె- తన్నెను- ఈ రెన్ను-
అంఘ్రితాడితుజేసె ననుటకుపేళ్లు॥ జడసెను - వసలెను
ఈ రెన్ను. ఆలస్యముచేసె ననుటకుపేళ్లు - వీడెను-వదలెను-
విడిచెను - ఈ రెన్ను - త్యక్తంబుగావించె ననుటకు పేళ్లు॥
తారుమారయ్యె - వీడ్వడె - తడబడె - ఈ రెన్ను- విపర్యా
సమయ్యెననుటకుపేళ్లు॥ అడచె-కొట్టె- మొత్తెను- మోదె-
ఈ రెన్ను- ప్రహరించె ననుటకు పేళ్లు ॥ సీ॥ మందటనెదు
టనుబ్రోలను గంగలనాగ నాఖ్యాలె సమ్ముఖమందనుట కభ
వ । గాలయికబడలిక యలపుసేద యనంగ శ్రమమునకా
ఖ్యలౌ శమనదమన । తాళిమియోరుపుదాలుకోలుట యనం
గక్షమకునాహ్వయములౌ చర్మవసు । రవళిబవలతంబుబు
కూదుత్తారంబువెడదఛత్రమునకు విశమనేత్ర । వెరపనఁ
గనెదయనంగను వెరయనంగ । నళుకఁగభీతి కాఖ్యలౌన
సితకంఠ । నిమ్మళంబన నెమ్మినాపేర్మదియన । దనరుబేళ్లుని

రాంతకమునకనీశ॥ టీ॥ ముందటను- యెదుటను- మ్రోల-
ముంగలరన్నూ - సముఖమందనుటకు పేళ్లు- అలయిక- బడ
లిక- అలవుః- సెద- ఈరన్నూ- శ్రమమనుటకు పేళ్లు- తాలిమి-
ఓరుపు- తాళుకొంట- ఈ౩న్నూ- క్షమకు పేళ్లు- తవిలి-దిటం
టంబు- టక్కు- దుత్తూరము- వెడగ- ఈ౪న్నూ- ధర్మమున
కు పేళ్లు- వెఱపు- ఎద- వెర-అళుకు- ఈరన్నూ- భీతికి పేళ్లు-నిమ్మ
ళంబు- నెమ్మి- నెమ్మది-ఈ౩న్నూ - సరాతంకమునకు పేళ్లు॥

సీ॥ అసదుగొంచము సైకమలతి యన్నువచిన్న చిఱిజిల్లు
నన్నంబునా దనర్చు । స్వల్పమెక్కుడు నాగచాల నెంతేని
యుమిగులంగతదయమిక్కిలియన । పెద్దయనునివిబేళ్లు గు
ఘనముగా ననుటకు నుత్కృష్టమయ్యె ననుట । కగుబేళ్లు
వెగ్గలం బయ్యె గిక్కురిసె వెక్కసమయ్యె నను పిక్రమము
తోడ । సగ్గగుండెడొంకెదగెనుసడలెను । గ్రుంకెనుబ్బణం
గెనుక్కెననగ । దనరుపేళ్లుక్షీణదశనొందెననుటకు । నీ
శ్వరీసనాథవిశ్వనాథ॥ ౭౦॥ టీ॥ అసదు- కొంచము- సైక
ము- అలతి- అన్నువ-చిన్న-చిఱి-జిలు-నన్నంబు - ఈ౯న్నూ-
స్వల్పమునకు పేళ్లు- ఎక్కుడు-చాలక-ఎంతేనియు- మిగులం
గ-పెద్దయు-మిక్కిలి-పెద్దము- ఈ౭న్నూ - ఘనముగాననుటకు

పేళ్లు-వెగ్గలంబయ్యె. గ్రిక్కిఱిగొనె- వెక్కసమయ్యె - ఈ౩
న్ను ఉత్కృష్టమయ్యెననుటకు పేళ్లు సగ్గె- కుందె- డొంకె
తగ్గెను-సడలెను- క్రుంకె- ఉబ్బణంగె- స్రుక్కె - ఈ౫న్ను
క్షీణదశబొందె ననుటకు పేళ్లు ॥ తే ॥ గీ ॥ మించు వాసిమే
లు మేటిపెచ్చెచ్చన । నధికమునకునాఖ్యలగుచు వెలయు । వ
సులనఁగ చెయువులుఁ జేతలనఁగ నొప్పు । కర్మమునకుఁ బేళ్లు చ
ర్మవసన ॥ టీ ॥ మించు-వాసి-మేలు-మేటి-పెచ్చు-ఎచ్చు-ఈ౬
న్ను అధికమునకు పేళ్లు. వసులు-చెయువులు-చేతలు. ఈ౩
న్ను. కర్మమునకు పేళ్లు॥ ఆ ॥ గీ ॥ అనిపె ననిచె బనిపె బని
చెనంపెనుబం । బుచ్చె గెలువుమనియె పొమ్మనియె । నన
గనివి సమాఖ్యలగును బ్రస్తాపించె । ననెడు క్రియకు నీశ
యభ్రకేశ ॥ టీ ॥ అనిపెను-అనిచె-పనిపె-పనిచె- అంపెను-
పంపె-పుచ్చె- గెలువుమనియె- పొమ్మనియె- ఈ౯న్ను-ప్ర
స్తాపించెననెడు క్రియకు పేళ్లుగా నొప్పును ॥ తే ॥ గీ ॥ అరస
గము సాము నెడు బేళ్లు నరమునకు । దఱరు న్యూనంబునకు బే
ళ్లు దగ్గుకుందు । కొదవకొఱతకొఱంతతక్కువగును నంగ । వె
లితకడమయు నాసివిపిశ్వనాథ ॥ టీ ॥ అర-సగము సాము- ఈ
౩న్ను- అర్థమునకు బేళ్లు- తగ్గు-కుందు-కొదవ- కొఱత- కొ

అంత-తక్కువ-వెలితి-కడమ-ఈ౪న్ని-న్యూనమునకు పేళ్లు॥

తే॥ గీ. పేళ్లు పశ్చాత్పదమునకు నైదు వెనుక, పిదప తరువాత వెసగ నడిపిమ్మటనన ; మునుపు మును ముందు మున్ను తొలితొల్లి నాఁడు తొలుత ; సనగపూర్వ మాఖ్యలౌనగనివేశ॥

టీ॥ వెనుక- పిదప-తరువాత- నడుమ- పిమ్మట-ఈ ౫న్ను- పశ్చాత్పదార్థమునకు పేళ్లు- మునుపు మును-మున్ను తొలి తొల్లి ముందు-తొలుత-ఈ ౮న్ను పూర్వపదార్థమునకు పేళ్లు.

ఆ॥ గీ॥ పాఱుబోతు పిఱికి పంద కోచ యనంగ ; పేళ్లు దనరు సమరభీరునకును ; దిట్ట యుక్కుతునియుఁ గట్టిడెందమువాఁడ ; నంగ ధైర్యవంతుఁ డలరు నీశ॥ టీక॥ పాఱుబోతు-పిఱికి పంద- కోచ- ఈ ౪న్ను- యుద్ధమునకు వెఱచిన వానిపేళ్లు- దిట్ట - ఉక్కుతునియ - గట్టిడెందమువాఁడు-ఈ ౩న్ను ధైర్యవంతుని పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ ప్రాఁజు చేరువ మొత్తంబు బారు తుటుము ; దండు వరిగ వికరాటు పిండు దాటు ; మూక దళము ననుబేర్లు సమూహమునకు ; భుజగవరహార యవిముక్తపురవిహార॥ టీ॥ ప్రాఁజు- చేరువ- మొత్తంబు-బారు-తుటుము దండు- వరగ-వికరాటువ - పిండు - దాటు - మూక దళము-ఈ ౧౧న్ను- సమూహమునకు పేళ్లు॥

౯ సీ॥ పూనెబూనెను దాల్చెనానెను మోచెను నావహిం
చెననుట యగు నహివిభూష । నామమానుచ్చాటనము జే
సెననుటకు వరుసతో దెఱచెను వలచె వలపె । తోలెను రొప్పె
నా ద్రుహిణాది సురనుత త్రిప్పెను నాక్రమ్మరించె ననఁగ ।
మడఁగించెన నఁగను మలిగించెనన సమాహ్వయములై బర
గ నిర్వర్తితంబు । చేసెననుటకు సురమునిసిద్ధసేవ్య । యడ్డ
గించెను దానిల్పె ననఁగ నాగె । నన నివారించె ననుటకు నా
ఖ్యలమరు । నగసుతానాథగుహగజాననసనాథ॥ టీక॥ పూ
నె-పూనెను-తాల్చెను-ఆనెను- మోచె- ఈ ౫ న్ను - వహిం
చెననుటకు పేళ్లు-తెరిచెను- వలచె- పలపె-తోలెను- రొప్పె
౫ న్ను - ఉచ్చాటనము చేసెననుటకు పేళ్లు - త్రిప్పెను- ఆక్ర
మ్మరించెను- మడఁగించెను - మాలించె - ఈ ౩ న్ను నిర్వర్తి
తంబు జేసెననుటకు పేళ్లు - అడ్డగించె- నిల్పెను - ఆగెను-ఈ
౩ న్ను అః నివారించెననుటకు పేళ్లవును॥ తే॥ గీ॥ దండ
చేరువయనగను దాపుచెంత । సరసచెంగటయొద్దదగ్గఱకు
రంగ॥ టండవజ్జయనాఁగమీపాఖ్యలమరు । రమ్యధవళాం
గకలశనీరధినిషంగ॥ టీ॥ దండ- చేరువ- దాపు- చెంత-సరస
చెంగట - ఒద్ద - దగ్గఱ- కురంగట - అండ- వజ్జ- ఈ ౧౧

స్నుసమీపమునకుపేళ్లౌను ॥ తే ॥ గీ ॥ అచటనచ్చటనచ్చొ
టనందునాడ । నక్కడయ్యెడ నాయెడనటయనంగ । నా
ఖ్యలగుతత్ప్రదేశంబు నందు నపుట । కంఘుధ క్త్రవి ధేయ
యార్యాసహా ॥ టీ ॥ అచటను - అచ్చటను , అచ్చోట
ను-అందును . అటను - అక్కడ అయ్యెడను- అయెడను-
అటఈన్నితత్ప్రదేశంబునందు - ననుటకుపేళ్లు ॥ క ॥ ఇ
రుగెలకుల నిరువంకల । నిరుదెసనిరు చక్కియందు నిరుప
క్కియల న్నిరుగ్రేవలనిరుగడలన । పొరిబేళ్లగునుభయపా
ర్శ్వములననుటశివా ॥ టీ ॥ ఇరుగెలకుల- ఇరువంకల-ఇ
రుదెస- ఇరుచక్కియందు - ఇరుపక్కియల - ఇరుగ్రేవల
ఇరుగడల - ఈ౭న్ను ఉభయపార్శ్వములననుటకుపేళ్లు॥

క॥ నవముగధరలోనవమా । నవవర్గము వేడ్కజదివినను
వ్రాసినవమా।నవుల కునవరతంబును। శివుడవుము క్తేశ్వరుం
డు చెలువంబొసగుక ॥   ౮౧

స్థా వ ర వ ర్గ.

సీ॥ వలిదిబ్బ వడగుగొబ్బలివలిమిడిమలగట్టులతేనుము
క్కంటిమామ। మంచుగొండనగహిమానలాఖ్యలుజనువేశ

లుపుగొండ జేజేలగట్టు । పుత్తడిగుబ్బలి పునుకకంభము నా
సివిల్లు నా మేరువు పేళ్లు వెలయు । వెలిదిబ్బ మక్కంటి మ
ల వెండికొండ నా కైలాస పర్వతాఖ్యలు జెలంగు । వెలఁగు
దండిగొండ గవ్వంపుమలయు నంగ । మందరాఖ్యలు గడపటి
మలయు నంగ । జుట్టుగొండ నదిసరుసేతు కండు । చక్రవా
ళాద్రి వృషవాహ శైలగేహ ॥ టీ ॥ వలిదిబ్బ-వడకుగుబ్బలి

పా॥ వణకుగుబ్బలి - వలిమిడిముల యొక్క శబ్దములు కున్న-
చల్లనైన పర్వతములని యర్థము ॥ గట్టులఱేఁడు - పర్వత
ములకు రాజు- మక్కంటిమామ- ఈశ్వరునకు మామ మం
చుకొండ -హిమముగలపర్వతము - ఈ ౩న్ను హిమవత్ప
ర్వతమునకు పేళ్లు- వేలుపుకొండ - జేజేలగట్టు- ఈ ౨న్ను
దేవతలపర్వతమని యర్థము- పుత్తడిగుబ్బలి- సువర్ణపర్వ
తము-పునుకకంచము వానివిల్లు- ఈశ్వరుని ధనుస్సు - ఈ ౪
న్ను మేరుపర్వతము పేళ్లవును - వెలిదిబ్బ- తెల్లనిపర్వతము-
మక్కంటిమల - ఈశ్వరుని పర్వతము- వెండికొండ రజత
పర్వతము ఈ ౩న్ను కైలాస పర్వతము పేళ్లవును - తెర
కొండ-కవ్వంపుమల- కవ్వమైన పర్వతము- ఈ ౨న్ను మం
దర పర్వతము పేళ్లవును - కడపటిమల - కడగానుండే ప

ర్వతము - చుట్టుకొండ - భూమిచుట్టునుండే పర్వతము ఈ౨
న్నుచక్రవాళపర్వతము పేళ్లవును॥ ఆ॥ గీ॥ తూర్పుగొండ
నఁగఁదొలుగట్టనంగను। పొడవుగుబ్బలనగఁబూర్వశిఖరి। బర
గఁ గ్రుంకెమెట్టనడమటి గొండను। వెలయు నస్తశిఖరి విశ్వ
నాథ॥ టీక॥ తూర్పుగొండ - పూర్వభాగమందుండెడిపర్వత
ము తొలుగట్టు - ప్రథమపర్వతము - పొడవుగుబ్బలి - సూ
ర్యుండుదయించేపర్వతము - ఈ౩న్ను ఉదయ పర్వతము
నకు పేళ్లు - క్రుంకుమెట్టు - సూర్యుండస్తమించెపర్వతము -
పడమటికొండ - పశ్చాద్భాగమందు డెపర్వతము - ఈ౨
న్ను అస్తగిరికి పేళ్లవును॥ తే॥ గీ॥ ఒప్పుగిరిపేళ్లుమలగ
ట్టుతిప్పమెట్టుకొండగుబ్బలినాఁ షెసు కుధరచాప॥ రాయినా
గ్గున గనరాయనంగ। శిలబిల్వలుదగునిల శేషభూష॥
టీ॥ మల - గట్టు - తిప్ప - మెట్టు కొండ - గుబ్బలి - ఈ౬న్ను పర్వత
మునకు పేళ్లు - రాయి - కల్లు - రా - అననీ౩న్ను శిలకు పేళ్లు॥
తే॥ గీ॥ పల్లియనఁగొట్టికనఁగఁగుప్పనఁ బరఁగును। నూరనఁ
గ్రామునామంబులొప్పుచుండు। పట్టణంబుకోట్యై బర
గుంచుండు। ప్రోలనఁగవీడనఁగఁ సూలపాణి॥ టీ॥ పల్లె-
పాళెము - కొట్టిక - కుప్పము - ఊరు - అననీ౫న్ను గ్రామము

నకుపేళ్లు॥ ప్రోలు - వీడు - అనఁగా నిన్ని పట్టణమునకు పేళ్లు॥
ఆ- గీ ॥ ఉనికిపట్టు తావు మనికి పట్టిరవిల్లు । తెంకి యిక్కయన
ట్టుబెంకి యిమ్ము । నెలవు గీము నాఁగ నలరు నివాసదే । శం
బునకను పేళ్లు చంద్రమౌళి ॥ టీ॥ ఉనికి ట్టు- తావు- మనికిప
ట్టు-ఇరవు- ఇల్లు- తెంకి- ఇక్క-పట్టుబెంకి- ఇమ్ము -నెలవు
గీము . అనఁగా నిన్ని నివాస స్థానమునకు పేళ్లు । సీ॥
తెంకాయచెట్టన టెంకాయ మ్రానన నారికేళంబొప్పు న
గనివేశ । మావిమ్రానన సుమా మామిడిచెట్టన నామ్రభూజం
బొప్పునధరికేశ । అత్తిమ్రానన మేడి యనఁగ నౌదుంబర
ధారుణీజంబొప్పు మేరుచాప । యనటి యనంటియనంగను మ
త్ఫలధారుణీరుహంబు గదరణీశ తాంగ । యలరు శంబీశ
లాటుపమాఖ్యలాన । గంబ సొర కాయ వదరు ప్రాగ్రళంకం
త । తాడనంగను దాడి నా తాళభూరు । హంబునను నాఖ్య
లై యొప్పన . బికేశ । టీక । టెంకాయచెట్టు - టెంకాయ
మ్రాను ఈ రెన్ను నారికేళవృక్షమునకు పేళ్లు - మావిమ్రా
ను- మామిడిచెట్టు ఈ రెన్ను - ఆమ్రవృక్షంబునకు పేళ్లు - అ
త్తిమ్రాను - మేడి ఈ రెన్ను ఉదుంబరవృక్షమునకు పేళ్లు- అ
అటి- అనంటి. అనఁగా నిన్ని కదళీవృక్షమునకు పేళ్లు - అనుఁగం

బు- సొరకాయ - కదళి అనీ రెన్నుకుంబిశలాటువునకు పే
ళ్లు- తాడు - తాడి . అ.నీ త్రిన్ను . తాళవృక్షమునకు పేళ్లు॥
సీ॥ మొక్క- మోక నిసువు మొల మోటిక నంగ నంకురమునకు
ను పేళ్లు కుధరచాప । యిగురు నదలియు నా జిగురనా జివుర
నవల్లవ నామ మొప్పరగునీశ । మ్రాన జెట్టన మ్రాకన । భూరు
హ నాఁగ ఁ దేరుమలకు వాసుదేవ । పువు పువ్వు పూనాఁగ పు
ష్పము నిరియల రనఁగ సుమాఖ్యలై యలరునీశ । గుబురు దట్టం
బుజొంపంబు గుంపు దయుచు । నాఁగ నిబిడంబు పేళ్లొప్పు నంది
వాహ । వల్లరీ సమాఖ్యలగుచు వ్రల్లు తీఁగ । తీవ తివియ తీవె నా
త్రిపురవైరి॥ టీక॥ మొక్క- మోక- నిసువు- మొల- మోసు- ఈ
న్ను అంకురమునకు పేళ్లు - ఇఱుగు- తలిరు- చిగురు- చివు
రు- అనని ఆరున్ను పల్లవమునకు పేళ్లు - మ్రాను॥ పా॥ మాను-
చెట్టు- మ్రాకు- ఈ రెన్ను వృక్షమునకు పేళ్లు- పువు- పువ్వు-
పూ- పుష్పము- విరి- అలరు- అనని ఆరున్ను కుసుమమునకు పేళ్లు-
గుబురు- దట్టము- జొంపము- గుంపు- తెలురు- అ.నీ ఐదున్ను
నిబిడమునకు పేళ్లు - తీఁగ- తీవ- తీవియ- తీవె॥ పా॥ తీగె- అ
నని ఐదున్ను లతకు పేళ్లవును॥

ఆ॥ గీ॥ అగ్రమునకభిఖ్యలగుచుంచునుతుదసుద। గొనదు

సంగన్నృక్షకోటరమున । కలరు పేళ్లు బొఱుదొలిదొఱ్ఱనం
గనా। నాగపారిజనగవిహార॥ టీక॥ తదసుదకోశ. అనీ
తెన్నాఅగమునకు పేళ్లు- తొఱట- తొఱ్ఱ- తొఱ- అననితెన్నా
వృక్షకోటరమునకు పేళ్లు ౩ ॥ ఆ ॥ గీ ॥ ఇక్షువునకధిఖ్యా
తిసిలగున్నల॥ పుండ్రలకుదిర్యా మానసంగ । దనరుదవ
లయనంగదలవాడినాంగత । దగ్గునకక్షుఖ్యలగురిశః టీ॥
కెన్నలపుండ - సర్వముల గలశాఖ- పేఱుకు- తిర్యగ్రసా-
నా - మధురమైన వృక్షము - అననితెన్నా ఇక్షునకు పే
ళ్లు- దవ - తలవాడి - ఈఅన్నేఱుకుగానకు పేళ్లు వున॥

క॥ అగుపేళ్లు ఏలమునకు౦ । దొంగదొవగన్న గలువనగ
దోయజమొప్పై । దగదమ్మిదామనంగా । మొగడముగ్గ
యునదనరుముకుళంబువా॥ టీక॥ తొఁగ- తొవ- కల్వ-కలు
వ-అననీరెన్నా ఏలమునకు పేళ్లు తమ్మి - తామర - అననీ
తెన్నకమలము కుపేళ్లు- మొగడ- మొగ్గ- అనీతెన్నముకు
ళమునకు పేళ్లు వు॥ తే ॥ గీ ॥ ఎఱ్ఱజెందొవచెందొగ వొ
ప్పగలువ। యలరురక్తోత్పలంబురక్తాబ్జమొప్పు। నీసుగంధ
మ్మిసెందామ, సెల్లదామ। గనగజెందమ్మి జెందామ రనమహా
శ॥టీక॥చెందొవ - చెదొగ - ఎఱ్ఱగలువ - అనీతెన్నారక్తో

త్పలమునకు పేళ్లు - కెందమ్మి - కెందామర - ఎఱ్ఱదామర
చెందమ్మి - చెందామర - అనసీరన్ను రక్తాబ్జమునకు పేళ్లవు
ను॥ క॥ గోడువుగాడు గెల్లి యనఁజె । న్నడరుఁ జ ఛత్రంబు
కేతనాహ్వయములఁ జె । సిడెమనఁగ బెక్కెమనఁగా బడ
గయనాఁ డాలనఁగఁ బర్వతదస్వి॥ టీ॥ గోడువు- గోడుగు-
వెల్లి- అనసీరన్ను- ఛత్రమునకు పేళ్లు. సిడెము- బెక్కెము-
పడగ- డాలు- అనసీరన్ను కేతనమునకు పేళ్లు॥ క॥ మరుగ
నగనోలమనఁగా । మరువనఁగాఁ జాటనంగ మాటనవరుసం।
బరగుని వెల్లనగోచరము। ధరణీనామంబులగుచు దర్పకదమ
నా॥ టీక। మరుగు- ఓలము- మరువు- చాటుమాటు. అనసీర
న్ను- కండ్లకగపడని ప్రదేశమునకు పేళ్లవును॥ క॥ పొసగుగ్రాసా
ఖ్యలుబలునా । కసనఁగ బూరియనఁగఁ గడ్డియనంగా।
వసుమతిలోనెన్నంబడు । ససిసస్యమ్ము పైరన గ సస్యంబ
భిధా॥ టీ॥ పులు- కసవు- పూరి- గడ్డి- అనసీరన్ను తృణమున
కు పేళ్లు- ససి- సస్యము- పైరు - అనసీరన్ను సస్యమునకు
పేళ్లవను॥ ఆ॥గీ॥ తెలుపు తెల్ల వెల్ల వెలి వెలినాఁగనా । సర్వ
యములను రుధవళవర్ణమునకు । గప్పనలుపు నల్ల గెఱయన
నాఖ్యలౌ । నీలవర్ణమునకు నీలకంఠ । టీ॥ తెలుపు- తెల్ల - వెల్ల.

తెలి- వెల- అనునీ౨న్ను ధవళవర్ణమునకు పేళ్లు- కప్పు- నలుపు-
నల్ల - కఱ॥ పా॥ కటి- అనునీ౫న్ను నీలవర్ణమునకు పేళ్లు॥ ఆ.గీ॥
కెంపు దొగరు తొవరు కెంజాయ యెఱుపు యెఱ్ఱ। యనఁగ నరుణ
కాంతి కాఖ్యలయ్యె। నలిచిప్పచాయ యనఁగ హారిద్రవ
మునకాఖ్యలగు విశాకహస్త॥ టీ॥ కెంపు- తొగరు- తొవరు-
కెంజాయ- ఎఱుపు- ఎఱ్ఱ- అనునీ౬న్ను అరుణకాంతికి పేళ్లు-
అలిచి॥ పా॥ అలంది- పసపుచాయ- అనునీ౩న్ను హరిద్రవమున
కు పేళ్లు॥ ఆ.గీ॥ శ్యామవర్ణమునకు నామంబులగుచుండు। ప
సరు చాయ యనఁగ బచ్చయనఁగ। వన్నెడాలు రంగు వన్ని
య జిగిజోతి। చాయయనఁగ బరగు జగతి కాంతి॥ టీ॥ పసరు
చాయ- పచ్చ- అనునీ౩న్ను శ్యామవర్ణమునకు పేళ్లు- వన్నె డా
లు- రంగు- వన్నియ- జిగిజోతి- చాయ- అనునీ౭న్ను కాంతికి
పేళ్లగును। తే.గీ॥ మానికల రతనము ల్మానెసంగు। నన
నిమాణిక్యములకు సమాహ్వయములు। మెఱుగు సంగన నిగ్గ
నా మెరయుచుండు- నాఖ్యలుత్కృష్టకాంతికి నభ్రకేశ టీ॥
మానికములు - రతనములు అనునీ౨న్ను మాణిక్యములకు పే
ళ్లు- మెఱుగు॥ పా॥ మెఱుంగు- నిగ్గు- అనునీ౩న్ను- ఎక్కువైన
కాంతికి పేళ్లౌను॥ తే॥ గీ॥ జలధి పేళ్లగు మున్నీరు కడలి సం

ద్ర। మొసఁగ మనుఁగ నమరు వు గ్రాహాదము దనరు। బరగునాఁటి
వసంద్రంబు పాలవెల్లి। జిడ్డుకడలి పాల్కడలి నా క్షీరజలధి॥
టీ॥ మున్నీరు-కడలి-సంద్రంబు-అనునీ 3 న్ను సముద్రమునకు పే
ళ్లు- మొసళ్లు- మనుగు- అనునీ 3 న్ను గ్రాహము పేళ్లు ఆటవసం
ద్రంబు- పాలవెల్లి- జిడ్డుకడలి- పాల్కడలి- అనునీ 4 న్ను క్షీర
సముద్రమునకు పేళ్లగును। క॥ నంజెయన వడిఁయనంగను।
మంజుల కేదారభూసమాఖ్యలు వెలయున్। పుంజెయన జేను
పొలముయి। నంజయనుమరు భూమి పేళ్లనంగజదమనా॥
టీ॥ నంజె వడి అనునీ 3 న్ను సుందరమైన కేదారభూమికి
పేళ్లు - పుంజె-చేను - పొలము- అనునీ 3 న్ను మరుభూమికి పే
ళ్లు॥ క॥ ధరణిన్ వివరాఖ్యంగన్। బొఱియ కలుగు లో
యబొక్క బొందయనంగా। దరిగట్టు యొడ్డవంగా। బరగు
దీరంబు పేళ్లు ప్రమథగణేశా॥ టీ॥ బొఱియ- కలుగు-లోయ-
బొక్క- బొంద- అనునీ 5 న్ను- వివరమునకు పేళ్లు- దరి-గట్టు
వొడ్డు- అనునీ 3 న్ను తీరమునకు పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ అవలవంగ
నరొంపి నావదుసవంగ। బు[illegible]
పేళ్లు భూమికి సమాఖ్యలగు భువివుడ[illegible]టవ
[illegible]నామదవదమన॥ టీ॥ అసల్లు- రొంపి- [illegible]

నస్థిరమ్ను కర్గమంబునకు బేరు. భువి-భూమి- నేల-మన్ను-పం
టు-వలంతి. అనఁనీ౫న్ను - భూమికి పేళ్లొను ॥ గీ ॥ జగిలియన
నహగరంగను జగతి యనఁగ । దిన్నెయన వేదికాఖ్యనై యొ
న్నదనరు। మిట్ట యనఁ సు మెఱక నా మిట్టయనఁగ । నున్నతక్షితి
కాఖ్యలై యొప్పు భవ॥ టీ॥జగిలి॥ వా॥ జిగిలి. అరుగు-జగతి
తిన్నె-అనఁనీ౫న్ను వెదిక పేళ్లు మిట్ట మెఱక-మిట్ట-అనఁనీ యున్న
ఉన్నత ప్రదేశమునకు పేళ్లు ॥ తే॥ గీ॥ తనరు నిశ్రేణి దావ
సిచ్చెన యనఁగ । దెప్పదేఁను నాఖ్యనొప్పు ప్లవము । కర
గనోడనగలము దరణియగుచు । తరణి శితాంశు శిఖిని ధ
వళగాత్ర॥ టీ॥ తావ-నిచ్చెన- అనఁనీ ౨న్న నిశ్రేణి పేళ్లు. తె
ప్ప- తేప. అనఁనీ ౨న్న ప్లవమునకు పేళ్లు. ఓడ- కలము. అ.నీ
౨న్న- ఓయిసూర్యచంద్రాగ్నులు నేత్రములుగాఁగలవాడ ధవళ
గాత్ర తరణి పేళ్లవుసు॥ తే॥ గీ॥ కార్ముక బొంగువిల్లనంగా
బాణ నంగఁ । దూణమొప్పు బాణాళికిఁ దొనయనంగ । పెర
కసంబన బొదియనఁదనరు శరము । గోలయు లికమ్ము తూపు నా
శుగ పాణి॥ టీ॥ విల్లు సింగాణి- అనఁనీ ౨న్ను విల్లు పేళ్లు బ
త్తళికి- దొనయని- బొక్కసంబు- పొది . అనఁనీ రన్ను అమ్ములపొది
పేళ్లు॥ కోలయు లికి- అమ్ము- తూపు- అనఁనీ రన్ను శరము నకు పే

శ్లో॥ ఆ గీ॥ తనరుఁబేళ్లు తనత్రాణమునకు గత్త। ళంబు జో
డుజిరాదుప్పటంబు బొంద।-ళంబునగవాక్యాలకు శతాగం
మునకు। క్షీరసాగరదసనగనుమేరుచాప॥ టీ॥ కత్తిళంబు
జోడు-జిరా-దుప్పటంబు-బొందళంబు- అనునీన్ను కవచ
మునకుపేళ్లు- తెరు-అరవము-అసీతిన్ను రథమునకుపేళ్లు॥
క॥ కన్నాకన్నముఁదలకే। టన్నమమువేలుబంతియున్ను ధ
రలో। సన్నియుశ్రేష్ఠము పేళ్లై యెన్నఁబడును రాజసభల
సభదైన్నహరా॥ టీ। కన్నాకు- వలకట్టు- మేలుబంతి- అనునీ
తెన్ను- శ్రేష్ఠమునకు పేళ్లు॥ క॥ సొమ్మును దొడవనఁగ రవ।
ణమ్మనగను భూషణమ్ములకునుమహా। రమ్ములకు నగునభిధా।
నమ్ములుపేరులసరులనఁ శితకంఠా॥ టీ॥ సొమ్ము- తొడ
వు- రవణము- అనునీతెన్ను - భూషణమునకుపేళ్లు - పేరు
లు- సరులు- అనునీతెన్ను- హారమునకుపేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ సర
ములెత్తులుదండలుసరులనఁగ । నావిధంబులగుపువ్వు
దామమునకు। వాసనకు నాఖ్యలై యొప్పువలపుగంపు। దా
వినఁగను నెత్తావియనీశ॥ టీ॥ సరములు - ఎత్తులు-
దండలు- సరులు - అనునీతెన్ను - పుష్పదామములకు పేళ్లు-
వలపు- కంపు- తావి- కమ్మన- అనునీతెన్ను- వాసనకుపేళ్లు

సు॥ క॥ ఒడమెయనసౌమ్మనంగా । విడివు డియనరొక్కమ
నఁగ విత్తంబునకున్ । పుడమి భిక్ష్యాలిదగు నిది । యదు
రాజకళావతంస యనగాభరణా । టీ॥ ఒడమె- సౌమ్ము- వి
డిముడి రొక్కము అనఁనీరన్ను విత్తనముపేళ్లు॥ గీ॥ మ
చ్చులనమిద్దెలనఁగను మాడుగులను । దారునిర్మిత గేహము
ల్దనరునందు । బగ సౌధంబు మేడ యుప్పరిగె యనఁగ ।
నాగకేయూరమానిను నసవిహా॥ టీ॥ మచ్చులు- మిద్దెలు
మాడుగులు ఈ మూన్ను- దారునిర్మిత గృహముల పేళ్లు - మేడ-
ఉప్పరిగె ఈ రెన్ను- సౌధముల పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ పెట్టియ
నమందసంబన బెట్టెయనఁగ । బెట్టియనఁగ బెట్టికా భిక్ష్య
లమరు । మోడనంగను మోటవా । మొద్దనఁగ । వెలయు
స్థాణుసమాఖ్యలు విశ్వనాథ॥ టీ॥ పెట్టి-మందసంబు- పెట్టె-
పెట్టియ- ఈ రెన్ను- పేటిక పేళ్లు- మోడు- మోటు- మొద్దు-
ఈ రెన్ను- స్థాణువు పేళ్లు॥ ఆ॥ గీ॥ విస్తృతాఖ్యలొప్ప
విప్పుదనర్పునా । వెడద విరివి పరువు వెడలువనఁగ । దీర్ఘ ము
నకు నామధేయంబులై యొప్పు । నిడుదపాపు నిడివి నిడుప
నంగ॥ టీ॥ విప్పు- అనర్పు, వెడద- విరివి- పరువు- వెడల్పు- ఈ
రెన్ను- విస్తృతమునకు పేళ్లు- నిడుద- పాపు నిడివి- నిడుపు

రత్న-దీప్తు మానకు పేళ్లగును॥ ఆ॥ గీ॥ ఈడుదినసుసాటి
హాటకోరసరిజోడు । సవతుమాద్రియుద్దిజతదరంబు । పురు
డునాగసదృశమునకివి యాఖ్యలౌ విపధగణనాథ విశ్వనా
థ॥ టీ॥ ఈడు- దినుసు- సాటి-యైన- దొర- సరిజోడు-సవ
తు-మాద్రి-ఉద్ది- జత- తరంబు- పురుడు- ఈ౧౨ కెవ్వు-సమా
నమునకు పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ పసిడిబంగరుబంగారుపైడిపొ
న్ను। జాళువాపుత్తడియనంగ స్వర్ణమమరు। వత్తకాం
చనమమరుకుందనమనంగ। నాణెనానపరంజి యంబికేశ॥ టీక॥
పసిడి-బంగరు-బంగారు- పైడి- పొన్ను-జాళువా పుత్తడి-
ఈ౯న్ను స్వర్ణమునకు పేళ్లు - కుందనము . ఆణె - అపరంజి
ఈ౩న్ను . పుటముదిన్న బంగారమునకు పేళ్లు ॥ ఆ ॥ గీ॥
చిదురదునక దునియ చిదురుప వ్రక్కపా । లనగఖండ
మునకునాఖ్యలమరు । ప్రోగుగుప్ప వామిప్రోవుపెట్టనగ
రాశికాఖ్యలగుధరశతాంగ। టీక॥ చిదుర-తునక-తునియ-చి
దురుప-వ్రక్క-పాలు - ఈ౬న్ను - ఖండమునకు పేళ్లు-ప్రో
గు-కుప్ప- వామి- ప్రోవు-పెట్ట - ఈ౫న్ను - రాశిపేళ్లగును॥

క॥ ఈస్థావర వర్గకడుం। వాసన్వినిజదవ్రాయనవ
నీస్థలిలో । నాస్థాణుగృవనఖిలకు । ఛస్థితులనుజనులకొంద
వుభాసురలీలన్॥

తిర్యగ్వర్గ.

సీ॥ వెడదమోముమెకంబు జడలమెకంబేనుఁగులగొంగ మెకములకోలముసామి । తెల్లడాలుమెకంబు తెఱనోటిమెకముసింగంబు బొబ్బమెకంబు గట్టువట్టి । మెక్కిరింతననొప్పుమృగరాజు పులివసిడిండి మెకంబులదండిముప్ప । గల వన్నెమెకము చాఱల మెకంబనఁగను వ్యాఘ్రంబు కుస మాఖ్యలు జెలంగు । పుట్టకూటిండిపోతన వెనకచూపు । పుల మెకంబునాఁగ నెలువనంగ । నెలుగునాఁగ మోర తెలుపు మెకంబునాఁ । భల్లుకంబుదనరు ఫాలనేత్ర॥ టీ॥ వెడదమో ము మెకంబు - విశాలముఖముగలమృగము - జడలమెకంబు - జడలుగలమృగము. ఏనుఁగుగొంగ - గజములకొట్టెడి మెకములకోలసామి - మృగకులాధిపతి - తెల్లడాలుమెకంబు ధవళకాంతిగలది - తెఱనోటిమెకము - తెఱచియుండెడునోరుగలది సింగంబు బొబ్బమెకంబు - బొబ్బలువేసేమృగము - గట్టువట్టిమెక్కిరింత పర్వతమెక్కిరింతవాసముగలిగిన హరిణ కుప్పేళ్లు పులి పసిఁడిండి - పశువులనుభక్షించెడి - మెకములదిండి - మృగములనుభక్షించెడి - చారలమెకము - చారికలుగలమృగము । ముప్పగలవన్నెమెకము - మూఁడువిధములైనవన్నెలుగలది - ఈనన్నె - వ్యాఘ్రమునకుపేళ్లు - పుట్టకూటిండి

పోతుపుట్టకూడుదినేది - వెనకచూపులమెకంబు - పశ్చాద్దృ
ష్టిగలది-ఎలువు- ఎలుగు-మోరతెలుపుమెకము-ముఖమందు
తెలుపుగలది . ఈ౫న్ను భల్లూకమునకు పేరు ॥ క ॥ పలు
గొమ్ములమెకమనగా । నిలనెక్కుడుమెకమనంగ నేనుగనగ
గా। బలువంజెమేమనాజే । గలమెకమనంగారనంగఁ గరి
యొప్పుశివా॥ టీ॥ పలుకొమ్ములమెకము - దంతములేకొమ్ము
లుగాగలమృగము- యెక్కుడుమెకము - అధిష్ఠించయోగ్య
మైనమృగము. ఏనుగు- బలువంజెమెకము॥ పా॥ బలువం
జమెకము- బలువైనపాదములుగలది- చేగలమెకము-హస్త
ముగలమృగము-గారు. అనీ౭న్ను గజమునకు పేళ్లువును॥

తే॥ గీ॥ వాజికిసహాఖ్యలగు దేజి వారువంబు । మావు
గుఱ్ఱంబుదట్టువ వాఘరంబు । కత్తలానిబాబాజక్కతత్తడి
యన। వికటభవపాశకాశీనివేశయీశ॥ టీక॥ తేజి-వారువ
ము మావు - గుఱ్ఱంబు - తట్టువ - వాఘరము-కత్తలాని-
బాబాజక్కు - తత్తడి - ఈ౧౦న్ని అశ్వమునకు పేళ్లు॥

క॥ తగరేడికపొట్టేలన। నగుమేషసమాఖ్యలెనిమిదడుగు
లమెకమే। నుఁగసూఁదాఁగొంగయనఁగా । జరతిక్షరభా
క్యాలోప్పుచంద్రార్ధధరా॥ టీక॥ తగరు-ఏడిక-పొట్టేలు-ఈ
౩న్నిమేషమునకు పేళ్లు - ఎనిమిదడుగులమెకము- అష్టపా

దములుగలమృగము-ఏనుగుమూఁడుగొంగ - సింహమునకు
విరోధితీఇన్నుజగతినిశరభమునకుపేళ్లు ॥ క ॥ సంగతిలు
శాఖ్యలునా। ప్పంగడునొం బెలనల్లొట్టిపిట్టలనఁ సారం
గాఖ్యలలర్నిట్టుల । నగగాజింకలనలేళ్లునాసర్వజ్ఞ ॥టీ॥ బం
బెలు - లొటిపిటలు - అననీఇన్ను - ఉష్ట్రమునకుపేళ్లు - ఇ
ట్టులు-జింకలు- లేళ్లు - అననీ3న్ను - సారంగమునకుపేళ్లు-
క॥ పులిగొమ్మునమెకమిట్టున। నలమృగమునగొప్పపేళ్లు
మృగిలేడనఁగా। నలరుఁ రెంటికిదగునా। ఖ్యాలు జింకయనం
గనీశయంబరకేశా॥ టీ॥ పులిగొమ్ములమెకము-మెలిగానుం
డేకొమ్ములుగలమృగము - ఇట్టి - అననీఇన్నుమొగలేడికిపే
ళ్లు-మృగిలేడి- అనగాఆడలేడికిపేరు- జింక- సిది - ఆరెంటికిన్ని
పేళ్లైను॥ తే॥ గీ॥ పసులుదొటుకులుపసరము ల్పసియనంగ।
పశువులకునుసమాఖ్యలైపరగునాల । పోతుబసవడు గిబ్బ
యాబోఁతనంగ । వృషభమునకాఖ్యలైయొప్పువృషభవా
హ॥టీ॥పసులు- తొటుగులు-పసరము - పసి - అననీరన్ను-
పశువులకుపేళ్లు- అలపోఁడు - పశువులకుపతి- బసవఁడు-గి
బ్బ-ఆబోతు - అననీరన్ను - వృషభమునకుపేళ్లు॥ సీ॥ గొ
ట్టుపట్టులనంగ దొడ్డనఁగా నివిగోష్ఠ ప్రదేశాఖ్యగారలు నీ

శ। కదుపులు మొదవులు పదువులుమందలునా ధేనుగణము
ప్పునగని వెశ । యలరు నాఖ్యలు లేగలనదూడ లన క్రేవులన
వత్సములకును దనదమిత్ర । యావనగొగిడ్డియనదొడుకన
మొదవన ధేనునామముల్ దనరునభవ యతుమానకుసమా
ఖ్యలై యొప్పుచుండు । గిత్తయెద్దనకోడెనాఖ్య త్తివాస మూ
లనగ ధేనువుల కాఖ్యయులరుచుండు। శైలజానాధప్రమథ
పంచయసనాథ॥ టీ॥ తొలుపట్టులు- దొడ్డు- ఈ౨న్ను.గో
వులువుండేస్థానమునకు పేళ్లు.కదుపులు - మొదవులు- పదు
వులు - మందలు.-ఈ౪న్ను- ధేనుసమూహమునకు పేళ్లు-లే
గలు-దూడలు-క్రేవులు- అననీ౩న్ను - గోవత్సములకు పేళ్లు
ఆవు-గిడ్డి- తొడుకు- మొదవు - అననీ౪న్ను-గోవుల పేళ్లు-గి
త్త-ఎద్దు-కోడె అనీ౩న్ను - వృషభమునకు బేళ్లు-ఆలు-అ
ననీ౨న్ను - ఓ ప్రమథగణాధిపతి ధేనువునకు బేళ్లు ॥ తే ॥ గీ॥
అలరు కుందేలు చెవులపోతనగశశక । మొప్పుబొడలమెకం
బునాదుప్పి యనగ । గాలుగొమ్ముల మెకమనంగను ధరి
త్రి। రామ నామమృగంబుధరాసతాంగ॥టీ॥కుందేలు - చెవు
లపోతు - అననీ౨న్ను - శశకమునకు పేరు పొడలమెకంబు
మచ్చలుగలది - దుప్పికాలుకొమ్ములమెకము - సాధ్రీశృం
గములుగలమృగము - అననీ౩న్ను - ఓభూమిసిరథముగాగ

లకివా- రామనామమ్మగు నకుపేళ్లు॥ తే ॥ గీ ॥ దుంతవా
ను బోతుదున్నయనఁగ । మహిషంబునకు సమాహ్వయము
లమరు । ఎరగు నేనుపేంట్లు గేదెలు బత్తెలెనుము । లనఁగమ
హిషీ సమాఖ్యలు ధనదమిత్ర॥ టీ॥ దుంత- ఎనుబోతు-జము
నెక్కు-రిం॥- యముని వాహనము - దున్న- అనని రెన్న్-మ
హిషంబునకు పేళ్లు- ఎను పేంట్లు- గేదెలు- బత్తెలు- ఎనుము
లు-అనని న్ను-మహిషీనామములు॥ తే ॥ గీ ॥ వక్కు-వులు
గుపిట్టయనఁగ బతుకు యొప్పు । గరులు తెక్కులు చట్టుప ల్దెలకే
లనఁగ । బతుకుమేక కివి పేళ్లగు బణఁ ములకు । నాఖ్యలగు లావు
లననీకలనఁగనీశ॥ టీ॥ వక్కు- వులుగు-పిట్ట - అననితెన్న్-వ
తుకుపేళ్లు- గరులు- తెక్కులు- చుట్టువలు- ఎఱకలు- అననీ ర
న్న్ వతుములకు పేళ్లు-లావులు ఈకలు- అననీ-రెన్న్- పణఁ
ములకు పేళ్లు ॥ సీ ॥ తొరకరికలుగు వులులు నెవ్వతేజీలు పా
లుగ నీరు నేర్పరెచెవులుగు । లంచలు దెలిపిట్టలననొప్పహం
సలు క్రౌంచములన రారు గొంచలనఁగ । గొక్కురాయిల
నంగ గొక్కులనంగను గొక్కెర లనఁగను గొంగలనఁగ ।
బరగు నభిఖ్యలు బకవిహంగమలకు నట్టువవులుగు నాజుట్టు
వులుగు । వాగనెమ్మిన నెమలి నానమ్మియనఁగ । సమాఖ్యల

గ: జంచరీకములకు । శాఖ్యాలు జమిలిగేకికిముక్కాలి యానఁ
గదేటి । యనగదుమ్మెదనాసీశయుభ్రికేశ॥ టీ॥ తోలకరికలు
గువ్వలులు - వర్షాకాలమునకువరాహ్ముఖములయ్యేపక్షులు
నల్వతేజీలు. బ్రహ్మకువాహనములు - పాలునునీరు నేర్పరచు
పులుగులు- క్షీరోదకములను భేధించేపక్షులు. అంచలు-తె
లివిట్టలు-తెల్లనిపక్షులు - అనసీగన్ను-హంసలకుపేళ్లు-కొం
చలుఅనఁగన్ని క్రౌంచపక్షులకుపేళ్లు - కొక్కరాయిలు-
కొక్కులు-కొక్కెరలు-గొంగలు - అనసీగన్ను.బకపక్షు
లకుపేళ్లు-నట్టువపులుగు - నాట్యముచేసేపక్షి- జుట్టుపులు
గు-సిగగలపక్షి-నెమ్మినెమలి - నమ్మిఅనసీగన్ను కేకికిపేళ్లు.
జమిలిముక్కాలి - ఆఱుపాదముగలది- తేటి- తుమ్మెద-అన
సీగన్ను- చంచరీకమునకుపేళ్లు- ॥ గీ ॥ వఱుగునొడ్డీలుగూకి
లువల్లటీలు। పావురాయిలుబకదారుపావురములు। నాఁగ
గలరవపక్షిబృందచాలపేళ్లు । పంకజాతాక్షసన్నిభ్రతఫాల
నేత్ర॥టీ॥ఒడ్డీలు- కూకిలు- వల్లటీలు - పావురాయిలు-బక
దార్లు-పావురములు- ఈటిన్ను- విష్ణువునకు - స్నేహితుడ
వగులలాటనేత్రుడాకలరవపక్షుల పేళ్లు॥ తే ॥ గీ ॥ పుడమి
లోపలజదువులపులుగనంగ । జిగురువిర్గాని తేజినాదొంగ

రుమఱక్కు। పులుగనఁబచ్చతెక్కులపులుగనంగ । జిలుకయ
ననొప్పుకీరము శ్రీమహేశ॥ టీ॥ చదువుఁ పులుగు-చదువు
లుగలపక్షి- చిగురువిలుకాని తేజి- మన్మథునకువాహనము.
తొగరుముక్కుపులుగు - ఎఱ్ఱని ముక్కుగలపక్షి - పచ్చతె
క్కులపులుగు-పచ్చని తెక్కలుగలపక్షి- చిలుక - ఈ౪న్ను
కీరముల పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ బట్టిగాఁడనగోరవంకపిట్టయనఁగ।
బరగుశారికయేత్రింత.పసులపోలి । గాదుగూకటి మూఁగ
నానుజెలంగు । నిలభరద్వాజవిహంగంబుసీలకంఠ॥ టీ॥ బట్టి
గాడు॥ పా॥ బట్టుగాఁడన గోరవంకపిట్ట - ఈ౨న్ను శారిక
కుపేళ్లు. ఏత్రింత-పసులపోలిగాఁదు - కూకటిమూఁగ ఈ
3న్ను- భరద్వాజపక్షిపేళ్లుగానొప్పును। తే॥ గీ॥ జాలిడేగ
నగురు జనసాళ్వమనఁగ । గణుజనంగను జెలకట్టె సానఁగ
వేస । డంబనఁగగిద్దునానొరణమ్మనంగ శ్యేనమునకాఖ్యలొ
మహేశేనజనక॥టీ॥జాలిడేగ - కురుజు- సాళ్వము- కణుజు-
జెలకట్టె-వేసడము-గిద్దు - ఓరణము. ఈనాన్ని ఓమహేసేనజ
నక- శ్యేనమునకు పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ కోటడనగనుగూబనాఘూక
మమరు। జిరుతగూబయునంగపసిండికంటి। యనగగసగినా
లవులుగనన్నలరుచుండు । వృథివిగనకాక్షి యనుపక్షి శ్రీమ
హేశ। టీ॥ కోపలు- గూబ. ఈ౫న్ను ఘూకమునకుపేళ్లు.

చిరుతగూబ - చిన్నగూబయనుట - పసిండికంటి - స్వరము-
వంటినేత్రములుగలది - సగినాలపులుగు - శకునములుచేసే
పక్షి ఈ రెన్ను - ఓ శ్రీమహేశ - పృథివియందుకనకాక్షియ
ను పక్షికి పేళ్లు॥ తే॥ గీ॥ పాముసర్పంబు నిడుపడుపడగదా-
రి। గాలిమేతరి విషదారి కానరాని। కాళ్ళయుది చిల్వవీనులు
కంటిపుట్టి పెట్టిసట్టునజను నహిపేళ్లుభర్గ॥ టీ॥ పాము-సర్పం
బు - నిడుపడు - చిరకాలముగానుండేది - పగదారి - పడగను
ధరించినది - గాలిమేతరి - వాయుభక్షణముచేసేది - విషదా
రి - విషమును ధరించినది - కానరాని కాళ్ళుడి - అదృశ్యపా
దములుగలది - చిల్వవీనులకంటి - చెవులున్నులుగాగలంది -
పుట్టపెట్టిసట్టు - వల్మీకాన్ను పెట్టెబు నివాసముగాగల
ది ఈ రెన్ని - సర్పములకు పేళ్లు॥ క॥ ఇలనెంచరుధిరమ
నకా। క్ష్మా నల్లనంగ నెత్తరు ధరిఁ బోలె। పొలయా
రుఅలెపి నంజుడు। పొలసున నివిసగను మాంసమునకు
మహేశా॥ టీ॥ నల్ల - నెత్తురు - ఈ రెన్ను - రుధిరము
నకు పేళ్లు పొలయలు - ఎరచి - నంజుడు పొలసు - ఈ నాలున్ను -
మాంసమునకు పేళ్లు॥ క॥ భర్గుండు గాశీనిలయుండు।*
దుర్గాశ తియొపంగు ముదముతో నీతిర్యగ్వర్గు లిఖించినజడివి
నా। దౌదన్యములణచి సంసదతనిర్యంబుగ॥

నానార్థవర్గ.

క॥ కలుపన పేరగు దధికిం। గలుపన పస్యంబులోని గాదము పేరా।
వెలుగంద్రము కంపకోటను। వెలుగందురు ప్రభనుజనులు విశ్వాధిప
తి॥ టీ॥ కలుపు-ఇది-దధికిని- పైరులలోని కసవునకును పేరు- వెలు
గు- ఇది-కంపకోటకును-కాంతికి పేరు॥ క॥ మానవులనందగు హ
యములు। మావులనంబరగు నామ్రమహీజంబులకుం। దావులనఁ స్థ
లమొప్పును। దావులనన్వాసనలకు దగుఁ జేరు శివా॥ టీ॥ మావులు-
ఇది- గుఱ్ఱమునకును- మామిడిచెట్టుకును పేరు- తావులు-ఇది- స్థల
మునకును-వాసనలకును పేరు॥ క॥ ఇమ్మహిలో పల బేరగు। కొమ్మ
మనఁ వృక్షశాఖకును భామినికి। దమ్ములనఁ బేరగు। పద్మములకు క
నుజన్ములకును దరుణేందుధరా॥ టీ॥ కొమ్మ-ఇది-వృక్షశాఖకును-స్త్రీ
కిని పేరు- తమ్ములు-ఇది-పద్మమ్ములకును - తమ్ములకును పేరు॥ క॥ ఇ
మ్ముల బేరగు తాటం। కమ్ములకుఁ లేఖలకును। కమ్ములనన్నావమ్ము
దగుఁ కంఠాభర। ణమ్ములకుఁ లతకు తీగెలన గౌరీశా॥ టీ॥ కమ్ములు
ఇది-తాటంకములకును- జాబులకును పేరు- తీగెలు-ఇది- కంఠాభ
రణములకును- లతకును పేరౌను॥ క॥ చెల్లును జెల్లై ధరలో। దాళ్లన
సూత్రంబులకును దాళంబులకుఁ। గోళ్లన కుక్కుటములకును। వేళ్ల
గు ఖట్వాంగములకు బేళ్లగు సభవా॥ టీ॥ తాళ్లు-ఇది- సూత్రములకు
ను- తాళవృక్షములకును పేరు- కోళ్లు-ఇది-కుక్కుటములకును- మం
చపుకోళ్లకును పేరు॥ క॥ చామయన సస్యమునకును। భామినికిని నా
ఖ్యయగుచుబరగు ధరిత్రిఁ। నామములగుచును వెలయును। చాముల
నఁ జన్మములకు భంగమ్ములకుఁ॥ టీ॥ చాము-ఇది-సస్యవిశేషమున

కును-స్త్రీకిని పేరు- చాపులు-ఇది-జన్మములకును - భంగపెట్టుట
కును పేరౌను॥ తే॥ గీ॥ దంటయనఁగభిఖ్యలైతనరుచుండు। జగతిలో
పలప్రౌఢకుయుగళమునకు। పరపునంగనభిఖ్యయౌ పానుపునకు।
విస్మృతమునకు శైలనివేశ యీశ॥ టీ॥ దంట-ఇది- ప్రౌఢస్త్రీకిని-
జంటకును పేరు- పరుపు- ఇది-పానుపునకును- విస్మృతమునకును పే
రౌను॥ క॥ తొలియనగానగు నామం। బిలపూర్వంబునకును శిరము
నకును ధరలో। వెలియనఁగ బహిర్ధవళం। బులకును నామంబు శేషభుజ
గవిభూషా॥ టీ॥ తొలి-ఇది- పూర్వంబునకును- రంధ్రంబునకును పే
రు-వెలి-ఇది-బయలునకును- ధవళపర్ణంబునకు పే॥ క॥ నెమ్మియన
న్వంజులవృక్షమ్మునకున్ బర్హికిని సుఖస్థితికిని నామమ్ములరు నతీధీరయ।
హమ్మతిజనదూరుపన్నగాధిపహారా॥ టీక॥ నెమ్మి-ఇది-వంజులవృ
క్షంబునకును- నెమలికిని- సుఖంబుగానుండుటకును పేరు॥ క॥ లీలం
బేరగుచుండును। బాలనఁగాక్షీరమునకు భాగ్యంబునకున్। గాలని
బేరగు నాలవ। పాలికి బాదంబునకును బాలేందుధరా॥ టీ॥ పాలు-
ఇది-క్షీరంబునకును- భాగంబునకును పేరు- కాలు-ఇది- నాలవపా
లికిని-పాదంబునకును పేరౌను॥ క॥ మేలనశుభంబు పేరగు। మేలన
నుపరికిని కూరిమికిని బేరౌ। మేలన మెచ్చునబల్కున। యాలాపంబు
నకునాఖ్యయగుజగదీశా॥ టీ॥ మేలు-ఇది-శుభంబునకును-మీదికిని-
కూరిమికిని మెప్పుచేత బలికేమాటకును పేరు॥ క॥ ధారుణి జేరువహిం
చును। బూరుగయన నూదువాద్యమును శాల్మలియున్। పేరనును
డువది పేరగు। హారమునకు నామమునకు నంబరకేశా॥ టీ॥ బూరుగ
ఇది-ఊదేవాద్యంబులకును- శాల్మలీవృక్షంబునకును పేరవును- పేరు।
ఇది హారంబునకును-నామధేయంబునకును పేరు॥ క॥ జప్పననిలిమపే

రగు। గప్పనగా నింటిమీఁదికసువుకు బేరౌ। గొప్పనదగుజాపాగ్ర
ము। నొప్పగు ధమ్మిల్లమును గృహాపరియు శివా॥ టీ॥ కప్పు-ఇది-నీ
లవర్ణమునకును- ఇంటిమీదికసువుకును బేరౌను - కొప్పు-ఇది-వింటి
కొనకును-స్త్రీలకొప్పుకును పేరు ॥ క ॥ ఒకభూరుహమునకును ధమ।
నికి పేరగు గ్రోవియనిన నెఱిఁగినట్లన। పేరొకభూజమునకు నధరము। నకు
బేరగు మోవియనిన నగరాట్చాపా॥ టీ॥ క్రోవి-ఇది-కురువకవృక్షం
బునకును-గొట్టంబునకును పేరు- మోవి-ఇది-ఒకవృక్షవిశేషంబునకు
ను- అధరోష్ఠంబునకును పేరు॥ క॥ చవులనఁగా నభిధానంబవు షడ్రు
చులకును ముత్తియపు నెత్తులకున్। భువిలోపల నామములగు। గవుల
నఁగుహలకును పూతిగంధంబులకున్॥ టీ॥ చవులు-ఇది-షడ్రుచులకు
నుముత్యంబుల యెత్తులకును పేరు-గవులు-ఇది-పర్వతగుహలకును-దు
ర్గంధంబులకును పేరు॥ తే॥ గీ॥ ఆఖ్యయై యొప్పు ధరణిలోన పరదివస।
మునకు ఛత్రంబునకు నెల్లియనెడి నుడువు। పక్కయును పేరు బరగును
సైంధవంబు। నకు మరట్టంబునకును గందర్పదమన॥ టీ॥ ఎల్లి అనేమాట-
అపరదివసంబునకును - ఛత్రంబునకును పేరు - జక్కలి అనేమా
ట-గుఱ్ఱంబునకును- తిరుగలకును పేరు॥ తే॥ గీ॥ ఆడెననుమాట నటి
యించెననుటకును వ। చించెననుటకు మరియు నిందించెననుట। కాఖ్య
యగుచును శోభిల్లు నాలు నాఁగ। గోవులకు భార్యలకు పేరగు నమ్మహే
శ॥ టీ॥ ఆడె - అనెమాట నటియించెననుటకును - వచించెననుటకు
న్ను- నిందించెననుటకున్ను- పేరై యొప్పును-ఆలు-ఇది-ఓయి మహే
శ- గోవులకున్ను- భార్యలకున్ను పేరు॥

సీ॥ రజతపునపదార్థముకు నాహ్వయంబగు వెండియున
బంతియునఁగ గందు। కమునకు శ్రేణికి నమరు నాహ్వయ

ము గాదండయునఁగబుష్ప దామమునకు । సంకేతింబనుటకు పేరగుదొర యన నాఖ్యయగు సదృశమునకు నవనిపతికిన ప్రసంఖ్యకనహమ్మనుటకు నాహ్వయంబగు నేననుట సరి యనగసదృశ । మనకుసమసంఖ్యకును నామములు ఘటిం దె గొంతనగనాహ్వయంబగు కుక్కుటాస । నంబునకుగం థమునకును వల్లయునిన । రక్తనీలాఖ్యమైయొప్పు రాజము కుట॥ టీ॥ వెండి- ఇది- రజతమునకును పునఃపదార్థమునకు ను పేరు- బంతి- ఇది- కందుకమునకును - శ్రేణికిని పేరు- దండ- ఇది- పువ్వులకును సమీపమనుటకును పేరు - దొర- ఇది- సమాహమనకును- రాజునకును పేరు - ఏను - ఇది- పంచ సంఖ్యకును - నేననుటకును పేరు- సరి - ఇది సమాహనకు ను- సమసంఖ్యకును పేరు- గొంతు - ఇది- కుక్కుటాసనమున కును- కంఠమునకు పేరు- వల్ల- ఇది- నెత్తురుకును- నీలవర్ణమున కును పేరు॥ సీ॥ తీరంబునకుధరిత్రీవరంబ నకుసమాఖ్యమై యొప్పగట్టనగనీశ । కేతువునకుకాంతకిం సమాహ్వయమ గుతాలనంగమేరుశైలచాప । శౌర్యధుర్యకులాంఛవమున కును నామముగు విరుదనుటకు ప్రగవిభూష గూటనహా ఖ్యమాఘూకంబునకు గర్ణమూలంబునకు నవిము క్తిలయు। యంతికంబునకును సమూహంబునకును । నామమైయొప్పు

చేరువ నాగనభవ । సమభి ధానమైయొప్పు పిశాచమునకు।
పవనమునకును గాలి యన్న బుకురుద్ర॥ టీ॥ గట్టు- ఇది- సద్యా
దితీరమునకును - పర్వతమునకును పేరు- డాలు- ఇది- ధ్వజ
మునకును- కాంతికిని పేరు- బిరుదు - ఇది- శూరునిని శూ
రలాంఛనమునకును పేరు- కూబ-ఇది- ఘూకమునకు- కణా
పూలమునకు పేరు- చేరువ - ఇది- సమీపమునకు- సమూ
హమునకు పేరు- గాలి - ఇది- పిశాచమునకును- వాయువు
నకు పేళ్లౌను ॥ క ॥ ఇలలోపలనామంబగు।బలుకులః క్షశక
లములకు భాషణములకు । నెలయునటభిధానంబగు। జల
జారికిమానసమునకు శైలవిశ్రాంతా ॥ టీ ॥ బలుకులు ఇది-తు
నియలకు నుచ్చ చనమునకును పేరౌను- నెల- ఇది-చంద్రుని
కిని మాసంజీన పేరౌను ॥ సీ ॥ అంతర్విషుడయ్యె ననుటకు
నాగతుండయ్యెననుటకు సమాఖ్యాయగను । నలరునావిచ్చే
సెననుటయుంబర కేశనేటి సమాహ్వయమగుక గలిగెన
నుట । యభ్యాసమొనరించెననుటకు ధ్వంః పీక యొనర్చెనను
టకును తునగనయున । వెలయుద ప్రత్యక్షరమునకు నభిజకు నా
ఖ్యామైయాగవానునుటయాశ । బలిచెననగ సము ఖ్యయా
బాధచేసె । ప్రచలితుండయ్యెననుటకు పొండరాంగ । పర
[illegible]ప్పొంచెననుటకు బరిమళించె । ననుటకొ ప్పునువలచె

గానలీనవేత్ర। టీ॥ విచ్చేసెను ॥ పా ॥ వేంచేసెను-ఇది ఎ
గంబరకేశ అదృశ్యుడయ్యెననుటకును- వచ్చెననుటకును
బేలు-కలఁచెను - ఇది- అభ్యసించెననుటకును కోరకెననుట
కును పేరు-ఆఁవాలు- ఇది- ఓయాశా - కాగినపాలకునుచి
హ్నమునకును పేరు- వణఁచెను - ఇది- భంగపరచెననుటకు-
వలాయితుండయ్యెననుటకును పేరు - వలచెను - ఇది-మో
హించెననుటకును - పరిమళించెననుటకును పేరౌను ॥ సీ॥
ఆనెంలె సమాఖ్యయౌను వహించెబాఁఁము జేసె ననుట
కునగనివేశ । చషకంబునకునుదంష్ట్రికునాఖ్యయౌకోరయు
నగశశాంకకళావతంస । మొక్కళిడనగకొమ్ములు లేని కరి
కిమఁపుక్కురునకు బేగుగరళకంఠ । వరకసెచ్చవికినంబరము
నకగుబే బపచ్చడాలననంచాకళత్ర । తుంపి రగవటికి వృ
త్తిశీలకునామ । ధేయమైయొప్పుగుండనాఁశ్రీపురిహరణ। నా
మమౌనాక్కనస్యంబునకులోవ । పు నఃకొట్టు యసంగ
నఃబుధఃబాంగ ॥ టీ॥ ఆనె-ఇది-భరించెననుటకును-పావ
ముచేసెననుటకుపేరగును- కోం - ఇది- గిన్నెకును- కోర
పంటికిని బేరు మొక్కళీడు- ఇది- కొమ్ములులేనియేనుగునకు
ను-ముప్కురునికిని బేరు-పచ్చడాలు - ఇది-వరకళితకాంతికిని-
ఆకాశమునకును బేరు- గుండు - ఇది- మొగగట్టునకును-

గుండురాతికిన్ని నామము - కొట్టు - ఇది - ఒకపైరునకును - త-
గ్గకును బేరు ॥ సీ ॥ తాల్పునఖ్యానవధూపమిల్లభారంబు
కోణంబుమాలనాకధరచాప । కొఱనవాఖ్యచేగోరలు
లోపంబునవోజ్జనస్తువుదత్తునాజ్ఞమాథన । నెతిపేరుయవడి
యెనన్వెషిపేనను రెంటికాఖ్యయౌ రోసెనసితకంఠ।
అరసెనాపేరగు నార్తివారించె నివర్పించెననుటకమరన
దమన । చరణమునకు నధఃప్రదేశమునకునుస । మాఖ్యయై
యొప్పెడుగునా నళినసేత్ర । మహీసి బేరగుచుండు ప్ర
మాణికంబు। నకును భావకుబాసనానగనివేశ॥ టీ॥ మాల-
ఇది-ఓయి - మేరుధన్వుగలవాడా - స్త్రీకొప్పునకును-
దిక్కునకును బేరు - కొఱ - ఇది - ఓయిదత్తునాజ్ఞమథనా-
తక్కువయును-వనోజ్జవస్త్రవునకునొప్పును- రోసెను-ఇది-
ఓయినల్లనికంఠముగలవాడా - అసహించుకొనియె-వెతకె
ను-అను రెంటికిని బేరు - అరసె - ఇదిబాధనుగొట్టెననుటకు
నువిచారించెననుటకును పేరు-అడుగు - ఇది-పాదమునకును
క్రిందిప్రదేశమునకు బేరు- బాస-ఇది - ఓయిపర్వతముగృహ
ముగాగలవాడా - ప్రమాణికంబుకును - భావకును పేళ్లు-
సీ॥ నాగవాపమనఘంటాప్రవతీకమునకు వేళ్లుకగు బేళ్లు విశ్వ
నాథ । నావమానందంబునకునునంథకునకుగుడ్డనంగసురా

ఈను తండ్రితండ్రికిని తల్లితండ్రికిని బేరు। క॥ పుడమిని బేరు వహించును । వడిగలవాడను శౌర్యవంతుడజవియు। స్నాదు మనవలగ్నము। జెన్నాడరగమ ధ్యస్థలంబునగు ధన్వీ॥ టీ॥ వడిగలవాడ - ఇది - శౌర్యముగలవాడును - వేగముగలవాడును - ధరింతురు - నడుము - ఇది - కొండమధ్యప్రదేశమునకు బేరౌను ॥ క ॥ ఎనయునగ బరగుభీతికి - హృదయమునకువక్షమునకు నిలజోడనగా । నదిదసరునామమగుచును । గదృశమునకు వర్మమునకుజననీజనకా ॥ టీక ॥ ఎద-ఇది-భయమునకును-మనసుకును-రొమ్మునకును బేరు-జోడు- ఇది - సమూహమునకును - కవచమునకును బేరౌను॥

క॥ నానార్థవర్గము । సన్నుతముతోడీసజడివిసక బ్రాసినయా । మనవులకబ్బ నెప్పుడు । నానార్థంబులు నువిశ్వ సా ధు కిరుణా ॥

గద్య ॥ ఇది శ్రీమదేకామ్రమంత్రిపుత్రకౌండిన్యగోత్ర-పవిత్రసదారాధిత మహేశ్వర పైడిపాటిలక్ష్మణకవిప్రణీతంబైన-[illegible]హంబను నిఘంటువునందు సర్వంబును [illegible]॥ ఈగ్రంథమునందు పద్యములు॥ ౨౦౪॥

సటీకాంధ్రనామసంగ్రహము - సంపూర్ణము.

మ సంఖ్య..[illegible]...